

F 568/a

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR
ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
BUDAPEST

1975
15. ÉVF.
II
SZÁM

A Z

ORVOSI KÖNYVTÁROS

1975.

15.évf.

2.szám

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR ÉS
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

Budapest

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő:

Dr Székely Sándor

Szerkesztő:

Szepesiné dr Benda Mária

Szerkesztőség:

Országos Orvostudományi Könyvtár és

Dokumentációs Központ

1088 Budapest, Szentkirályi u. 21.

Telefon: 343-736, 343-788

Jelen számunk munkatársai:

Dr GYÁRFÁS Ágnes, a miskolci vezető kórház Orvosi Könyvtárának vezetője, G.NAGY Yvette és V.SZEEWALD Judit, az Országos Korányi Tbc és Pulmonológiai Intézet orvosi könyvtárosai, SZEPESEINÉ Dr BENDA Mária, az OOKDK Hálózati és Módszertani Osztályának vezetője, Dr Heinz-Karl RECK, a berlini IWIM tudományos munkatársa, Dr Paul WEISS, a berlini IWIM igazgatóhelyettese, Dr JANTSITS Gabriella, az OOKDK tudományos munkatársa, Dr SZÓNYI Ferencné, a szegedi Városi Kórház orvosi könyvtárosa, KOCSIS Mihályné, a szegedi Városi Kórház vezető főnővére, PÁSZTOR Imréné, a Fővárosi István Kórház Orvosi Könyvtárának vezetője, Dr BUGYI Balázs, a MÁVAG röntgen főorvosa.

Felelős kiadó: dr Székely Sándor

Készült: az ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI

KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS

KÖZPONT

Sokszorosító részlegében

Pld.: 300

A Z O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S
Az Országos Orvostudományi Könyvtár és
Dokumentációs Központ

T á j é k o z t a t ó j a

1975 15. évfolyam 2.szám

T A R T A L O M Oldal

Az OOKDK 1974. évi jelentése és 1975.
évi terve 167

O r v o s t ö r t é n e l e m -
o r v o s i
k ö n y v t á r o s o k n a k

GYÁRFÁS Ágnes: Domby Sámuel, Borsod
vármegye főorvosa, az első modern
bábakönyv szerzője 209

K ö n y v t á r o s o k ,
t á j é k o z t a t ó k ,
o l v a s ó i n k i r j á k

G.NAGY Yvette - V.SZEEWALD Judit: Pár-
beszéd a számítógéppel. /A MEDLINE
az orvostudomány szolgálatában/ ... 216

SZEPESINÉ BENDA Mária: Az orvostudomá-
nyi tájékoztatás integrált szerve-
zetei. I. rész. Nemzeti és világ-
szervezetek. A tájékoztatás néhány
fejlett nyugati országban 228

Karl-Heinz RECK - Paul WEISS: Nemzetközi együttműködés az orvostudományi tájékoztatás területén	240
JANTSITS Gabriella: Az első "vándor" AKT-ülés	252
SZÖNYI Ferencné: Kik veszik igénybe a műszaki és az orvosi szakkönyvtárak szolgáltatásait?	256
KOCSIS Mihályné: Hozzászólás az „Összehasonlítás az orvosi- és műszaki szakkönyvtár olvasói között” című cikkhez	268
PÁSZTOR Imréné: Koordináljuk-e külföldi könyvrendeléseinket?	270
BUGYI Balázs: Ratkóczy Nándor: A "Magyar Röntgenológia" első 17 évének bibliographiája. Recenzió	278
K ö z l e m é n y e k - H i r e k .	280

C O N T E N T S

Page

Report on the Activity of the Hungarian Medical Library and Center for Document- ation during 1974 and Planning for 1975..	167
M e d i c a l H i s t o r y f o r M e d i c a l L i b r a r i a n s	
Agnes GYARFAS: Samuel Domby, Chief Medic- al Officer of Borsod County, Author of the First Modern Midwife's Book	209
L i b r a r i a n s R e a d e r s R e p o r t	
Yvette NAGY G. - Judit SZEEWALD J.: Dial- ogue with the Computer	216
Maria SZEPESI BENDA: Integrated Centers of Medical Information. Part 1. Nation- al and International Centers. Inform- ation Service in Some Highly Developed Countries	228
Gabriella JANTSITS: First "Itinerary" Meeting of the Medical Council of Sub- center Libraries	252
Karl-Heinz RECK - Paul WEISS: Internation- al Cooperation of Medical Information . .	240
Anna SZÖNYI: Who Are the Users of Technic- al and Medical Library Service	256
Mrs.M.KOCSIS: Comments on the Paper "Comp- arative Study of the Reading Clientel at the Medical and Technical Libraries /Orv.Könyvtáros, Vol.14.No.1.pp.55-67, 1974./	256

Ilona PÁSZTOR: Coordination of Acquisitions of Foreign Books	Page 270
Balazs BUGYI: Nándor Ratkóczy: Bibliography of the first 17 Years of "Hungarian Radiology" Review.	278
N e w s a n d N o t e s	280

Отчет о работе ЦБНИИМ в 1974-ом году и план работы ЦБНИИМ на 1975.г.	167
История медицины для медицинских библиотечкарей	
АГНЕС ДЬЯРФАШ: Шамуел Домби, главный врач комитата Ворход, автор первой современной венгерской книги для акушеров	209
Наши библиотечкари пишут	
Иветт НАДЬ Г. — Юдит СЕВАЛЫД Й.: Диалог с ЭВМ . . .	216
Мария СЕПЕШИ ВЕНДА: Интегрированные организации медицинской информации. 1. Национальные и мировые организации. Состояние информации в некоторых развитых западных странах	228
Карл-Гейнц РЕК — Паул ВЕЙС: Международное взаимодействие в области медицинской информации	240
Габриела ИНЧИЧ: Первое "выездное" заседание Совета при библиотеках подцентра	252
Анна СЕНЬИ: Кто пользуется обслуживаниями медицинских библиотек?	256
М. КОЧИШ: Выступление к статье "Сопоставление читателей технической и медицинской библиотек" . . .	268
Илона ПАСТОР: Существует-ли координирование заказов иностранных книг?	270
Балаж ВУДЬИ: Рецензия о библиографии 17 лет Венгерской Рентгенологии, составленной Нандором Раткоци .	278
сообщения — Вести	280

Beszámoló az OOKDK 1974-ben végzett munkájáról

I. Általános jellemzés

Az előző évivel lényegében azonos költségvetési és létszám keretek között gazdalkodtunk. A 34 főfoglalkozású és 7 részfoglalkozású dolgozón kívül augusztus 1-től az ágazati Kutatásnyilvántartó Csoport megalakulásával kapcsolatban két munkatárs foglalkoztatásához kaptunk lehetőséget az ETT-től. A bevétel 998.844 Ft volt, vagyis a tervezett 720.000 Ft bevételt 278.844 Ft-talléptük túl.

Sulyponti feladataink keretében:

- a hálózatban működő könyvtárak tájékoztató tevékenységének továbbfejlesztése céljából az instruktor munkán kívül felhasználtuk a Debrecenben tartott Tájéртеkezletet és a kecskeméti a salgótarjáni megyei kórház könyvtára által rendezett két továbbképző tanácskozást is.
- a szakirodalom beszerzésének szinten tartása a hálózatban csak részben sikerült: az 1975-re megrendelt folyóiratok választéka és száma nagyjából

azonos az előző évivel, azonban a könyvrendelések terén további csökkenés tapasztalható.

- a szocialista országok orvostudományi információs rendszerének kialakításában újabb lépés történt, közreműködésünkkel kidolgozták az 1980-ig terjedő munkatervet és megalakították azokat a munkacsoportokat, amelyeknek a munkaterv e szakaszában a legfontosabb szerep jut.
- a szocialista országok orvostudományi információs együttműködésének keretében a számítógépes adatfeldolgozás előkészületeképpen megkezdtuk külső munkatársak és szakemberek bevonását ezirányu tevékenységünkbe.

II. Az egyes munkaterületeken végzett tevékenység

1. Vezetés, igazgatás

Az OOKDK vezetősége az év folyamán rendszeresen tartotta üléseit, amelyeken megtárgyalta az intézet tevékenységével, a folyó munkával kapcsolatos feladatokat.

A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Rektora az egyetemi könyvtár munkájának valamint

a könyvtár és az OOKDK közötti kapcsolatok és együttműködés továbbfejlesztésének elősegítésére javaslatokat kért az egyetem könyvtári albizottságától. Az albizottság e munkába bevonta az OOKDK igazgatóját is. A javaslat 1974 májusában elkészült. Ezt követően az egyetem Rektora - az Eü.Min.II.főosztályának vezetőjével történt megállapodás alapján - könyvtárügyi szakemberek bevonásával újabb bizottságot hozott létre, amelynek feladata az OOKDK és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem könyvtára egyesítésének módjára és ezzel kapcsolatban több kérdés megoldására vonatkozó javaslat kidolgozása volt. A bizottság elnöki teendőinek ellátására az OOKDK igazgatóját kérte fel. A bizottság 1974. december elejére a javaslatokat kidolgozta.

Az Ifjúsági Törvény végrehajtásának keretében október 11-én zajlott le az intézetben az Ifjúsági Parlament tanácskozása.

A régi és a jelenlegi munkatársak baráti találkozásán szeptember 27-én emlékeztünk meg az intézet 25. éves fennállásáról.

Intézetünket az év folyamán tíz külföldi vendég látogatta meg. A szófiai társintézet vezetője, dr Micskov elvtárs két munkatársával október végén néhány napos tapasztalatcsere látogatásra érkezett, november közepén a varsói vértranszfúziós Intézet két dokumentalistája

kereste fel az OOKDK-t. Munkatársaink Szófia-ban és a NDK-ban vettek részt szakmai tanácskozáson.

A megfelelő előkészítés után augusztus 1-vel megalakult az OOKDK keretében az orvostudományi ágazati Kutatásnyilvántartó Csoport, amely együttműködve az ETT-vel és a Központi Kutatásnyilvántartással /az OMKDK-ban/ az orvostudományi és határterületi kutatások bejelentéseinek feldolgozásával és nyilvántartásával foglalkozik.

Oktató és tudományos filmarchivumunk az év folyamán nem gyarapodott. A 95 féle filmből 49 db-ot kölcsönöztünk díjtalanul /az előző évben 54 db-ot/.

Az igazgató folyamatosan szerkesztette az Orvosi Hetilapban megjelenő Horust, amelyből az év folyamán 26 szám jelent meg.

2. A hálózati és módszertani munka

A könyvtárakról

Az osztály munkatársai az év folyamán 74 alkalommal 92 könyvtárat látogattak meg /ebből 49 alközpont, 37 tagkönyvtár és 6 országos intézmény könyvtára/. Az előző évben a látogatások száma 135 volt ugyan, de ez az akkor végző.

dött könyvtárak közötti verseny elbírálása miatt történt, a látogatások száma 1972-ben 84 volt.

A könyvtárak általában az eddig elért színvonalon végezték munkájukat. Hat könyvtár kapott új helyiséget /Központi Állami Kórház, Tatabánya, Sümeg, Mór, Csákvár és Mosonmagyaróvár kórházi könyvtárai/. Az Orsz. Vérellátó Szolgálat könyvtára gyorsmásolót szerzett be.

Fejlődés tapasztalható a DOTE Kenézy könyvtárának munkájában, a könyvtár egyébként új helyiségekkel jelentősen bővült is. Az év elejétől Klinikai Téka címmel tartalomjegyzék másolatokat tartalmazó Current Contents-szerű kiadványt adnak ki havonta. Mintegy 70 folyóirat tartalomjegyzékét közlik rövid átfutási idővel. A Kenézy könyvtár munkatársai rendezték meg a könyvtári hálózat 1974. évi Tájérazkezetét, amelynek témája az egyetemi könyvtárak munkája és a orvosok szakirodalmi oktatása és ellátása volt. A tájérazkezetten elhangzott előadások "Az Orvosi Könyvtáros" 1975. évf. 1. számában jelentek meg.

Jól sikerült a kecskeméti megyei kórház orvosi könyvtára által rendezett továbbképzés, amely az oktató kórházak könyvtárainak a feladataival foglalkozott. Jó kezdeményezés volt a salgótarjáni megyei kórház Tduományos Bizottsága által orvosoknak és orvosoknak rendezett továbbképzés is, amelyen a tudományos közlemé-

nyek elkészítéséről, a szerzők munkájáról és a könyvtárnak e tekintetben adott potenciális támogatásáról volt szó.

Általában elmondható, hogy a könyvtárak munkájának a színvonala megfelelő - elsősorban a megyei kórházakban. Ettől elmarad az országos intézetek és a tagkönyvtárak többségének a tevékenysége.

Képzés, továbbképzés

Lebonyolítottuk másodéves tanfolyamaink /30 hallgató/ félévi vizsgáit. Szeptemberben 31 hallgatóval új tanfolyamot indítottunk.

Az év folyamán 4 továbbképző értekezletet ill. látogatást szerveztünk /Kecskemét, a Parlament, az Országgyűlési Könyvtár valamint a Gyógyszerészeti Múzeum/.

Az Orvosi Könyvtáros 3 száma jelent meg és 3 terminológiai továbbképző füzetet adtunk ki /virologia, onkológia, aneszteziológia és reanimáció/. Az OOKDK dolgozói számára 4 referáló ülést tartottunk.

Egyebek

Folyamatosan vezetjük nyilvántartásainkat. A folyóirat megrendelésekben az előző évhez képest alig van változás: 1975-re 1430 féle fo-

lyóiratot rendeltek 9700 példányban. A könyvbeszerzés tendenciája viszont továbbra is hanyatló: az előző évi kb 4900 könyvvel szemben 4155 a beszerzett könyvek száma.

Központi címjegyzékeinkből 466 izbenadtunk tájékoztatást, 141 esetben könyvről, 325 esetben folyóiratról. A nemleges válaszok száma 164 volt.

Kiadványaink és szolgáltatásaink népszerűsítése érdekében 3500 prospektust postáztunk. A posta Központi Hirlapiroda kérésére kurrens kiadványainkat három - vidéken rendezett - kiállításra küldtük meg.

Felülbíráltuk a hálózati könyvtárak statisztikai lapjait és összesítő jegyzékkel megküldtük a Kult.Min.Könyvtárügyi Osztályának.

A szocialista országokkal folytatott együttműködés keretében lebonyolítottuk az információs és kiadványi munkacsoport értekezletét, a bolgár kollégákkal együtt elkészítettük a nemzetközi munkacsoport 1975-76 évi munkatervét és ütemtervét. Folyamatosan végezzük a KGST országok informatikai együttműködéséből adódó tevékenységet. Az együttműködéshez szükséges alrendszer kialakításának előkészítéseképpen kidolgoztuk az orvosi könyvtárak alközpontjainak modelljét.

Elkészítettük a gyűjtőköri együttműködéssel kapcsolatos ajánló bibliográfiai so-

rozat traumatológia, közegészségügy, gyermekgyógyászat, mikrobiológia, onkológia, tüdőbetegségek, reumatológia, és fertőző betegségekről szóló részét.

3. A könyvtári osztály munkája

A könyvállomány az év folyamán 439 művel gyarapodott 112.374 Ft értékben. Ebből 116 könyvet /főleg nyugati irodalmat/ vásároltunk 92.808 Ft értékben. A legjelentősebb a kötelesepéldányból történő gyarapodás /268 db/. A többi ajándék ill. csere útján jutott az állományba. Év közben jelentős selejtezést végeztünk: 794 kötetet selejteztünk 44.648 Ft értékben. A leltárunkban dec. 31-én 10.473 kötet /kb 1.1 millió Ft értékben/ volt. /Előző évi adat: 7717 db 2.588.892 Ft./ A folyóiratok közül 506 db vétel, 168 db csere útján került állományba. Folyóirat vételre 457.000 Ft-ot költöttünk. 1974-ben 605 féle kurrens folyóirat járt a könyvtárba, ebből magyar 119, szovjetunióbeli 82, tőkésországból 282, szocialista országokból 122. Az év folyamán 400 folyóiratot köttettünk be.

<u>Az olvasószolgálat adatai:</u>	<u>1973</u>	<u>1974</u>
Helyben olvasók száma	1870	2100
Kölcsönzők száma	573	514
Kölcsönzések száma	1050	1835
Kölcsönzött könyvek száma	992	1290
Kölcsönzött folyóiratok száma	260	240
Helyben olvasott művek száma	3600	6300
Könyvtárközi kölcsönzés	458	473

A könyvtár olvasó-kölcsönző forgalma megnőtt, ez részben propagandánknak tulajdonítható. Folyóiratot ez évben is csak kivételesen kölcsönöztünk, helyette gyorsmásolatot adunk.

Nemzetközi cseretevékenységünket 242 partnerrel folytatjuk. Az év folyamán megszűnt a kapcsolat 12 partnerrel, új kapcsolat kezdődött 8 partnerrel /6 tőkés, 2 népi demokratikus/. A számunkra felesleges csere anyagot közvetlenül továbbküldjük a hálózat megfelelő könyvtárának. A Hungarian Medical Bibliographyt 196, Az Orvosi Könyvtárost 34, A Therapia Hungaricát 55 partnernek küldjük. 75 hazai folyóiraatra fizetünk elő 12.718 Ft értékben.

<u>A fotószolgálat</u> <u>adatai</u>	<u>1973</u>	<u>1974</u> <u>tervsz.</u>	<u>1974</u> <u>ténysz.</u>
Mikrofilm kocka	7286	8000	6606
Fotókópia	64	-	41
Gyorsmásolat	29.395	39.000	47.837
Megrendelések száma	1452	1400	1507
Forgalmazott érték	113.625 Ft		138.843 Ft

Folyóirat tartalomjegyzék sokszorosítás-
ra 35 előfizető van /26 intézmény és 9 egyéni/.
41 féle folyóiratból az év folyamán mintegy
6000 oldal tartalomjegyzék gyorsmásolat ké-
szült, a postázás hetenként történik.

A hálózatból érkezett 21 főlőspéldány
jegyzéket valamint saját egy db. 800 tételes
jegyzékünket a hálózatban köröztük majd
lebonyolítottuk a selejtezést.

Folyamatosan válogatjuk a kötelespéldá-
nyokat, az ebből eredő főlőspéldányokat a há-
lózati könyvtárai között elosztjuk.

Megjelentettük A "Tájékoztató a külföldi
orvosi könyvekről" c. ajánló bibliográfia 4
számát. Új könyvbeszerzéseinkről tíz alkalom-
mal készítettünk összeállítást, amelyet meg-
küldtünk szolgáltatásaink előfizetőinek vala-
mint számos orvosi könyvtárnak.

Elkészítettünk a gyűjtőköri együttműködéssel kapcsolatos ajánló bibliográfia sorozat belgyógyászati és sebészeti részét.

A referensz tevékenységet a dokumentációs osztály munkatársaival együtt végeztük.

4. A dokumentációs-információs tevékenység

Kiadványok

Megszerkesztettük a Hungarian Medical Bibliography 1973. évf. I-II. kötetét. A kiadvány 832 referátumot tartalmaz a MEDLARS tárgyszórendjében szerzői névmutatóval és a feldolgozott folyóiratok jegyzékével.

Elkészült a Tuberkulózis és Tüdőgyógyászat Referáló Szemle 1974. évf. 1. és 2-3. száma.

Elkészült a Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle 1974, évf. 1., 2. és 3. száma. A 3 szám 4040 tételt tartalmaz.

Tájékoztatás

A Témafigyelő Szolgálat keretében 29 témát figyeltünk. A 801 megrendelőből /az emelkedés az előző évhez viszonyítva 28%/ intézmény 254, egyéni 547. Lakóhely szerint: buda-

pesti 268, vidéki 482, külföldi 51. A megrendelések száma 2045 /előző évben 1664/. Száznál többen érdeklődtek az "új gyógyszerek", "sokk és reanimáció", "szív- és érbetegségek", "anaesthesia" és az "újabb terápiás és diagnosztikus eljárások" c. témák iránt. A szolgáltatás keretében 3761 referátumot készítettünk. 240féle folyóiratból referáltunk, amelyeknek nyelvterület szerinti megoszlása: angol 45%, német 38%, francia 7%, orosz 7%, egyéb 3%. Az átfutási idő a primer dokumentum megjelenésétől a referátum postázásig 2-4 hónap.

A Medicinszkij Referativnűj Zsurnal számára 550 adatot szolgáltatottunk.

Irodalomkutatási tevékenységünk keretében 433 megrendelésre 650 irodalomkutatót végeztünk, 21.500 adatot szolgáltatva. Adatok hiányában 5 megrendelésnek nem tudtunk eleget tenni /ritkán előforduló kazuisztikákról volt szó. pl. különmemű testvérek emlő carcinomája/. 13 esetben csupán egyetlen adatot találtunk - ezesetben ugyancsak ritka összefüggések analógiáját keresték /pl. audiológiai vizsgálatok praemedicatio után és műtét alatt/. Száznál több esetben a személyesen hozzánk fordulók számára az archivumunkból kész anyagot tudtunk adni, feleslegessé téve az új megrendelést.

Az elkészült bibliográfiák 60%-a "szabványos" volt /4 nyelvterület, 3 évre visszamenőleg, 20-40 tételszám között/. Azonban - a megrendelők kérésére - jónéhány, az átlagos tételszámot meghaladó terjedelmű bibliográfia is készült: 18 db 100-nál több, 7 db 200-nál több, 2 db 300-nál több és 1 db 600-nál több tételt tartalmazó irodalomjegyzék. 5 évre visszatekintést kértek 81 és 10 évre visszatekintést 100 esetben, 72 esetben pedig 10 évet meghaladó időszakra végeztünk irodalomkutatótást.

A téma teljes fellelhető irodalmát 44 esetben kérték.

A bibliográfiák szakágankénti megoszlása nem különbözik lényegesen az előző évitől: legtöbb a sebészetre vonatkozó igény, ezt követi a belgyógyászat, majd a gyermekgyógyászat. Változatlanul nagy az érdeklődés a pszichiátriai és az egészségügyi szervezési témák iránt.

A megrendelők 70%-a intézetben működő szakorvos. Fogorvosoktól 25, középkéaderektől 17 irodalomkutatóási igény érkezett. Az összes igénylő 60%-a budapesti, közöttük a Semmelweis OTE munkatársai 45, az OTKI munkatársai 32 irodalomkutatótást kérték. A vidéki kórházak közül a salgótarjáni, a váci, a karcagi és a hévizi kórház munkatársai a leggyakoribb megrendelők. Az Eü.Min. számára két témát figyelünk folyamatosan és adunk róluk havonta irodalomjegyzéket.

A szolgáltatás átfutási ideje az év első felében /munkaerő hiány miatt/ 3 hét, a második felében 12 nap volt átlag.

Szóbeli tájékoztatás

A könyvtár és a dokumentációs osztály közös munkája. 1230 esetben adtunk telefonon információt. A helyben adott tájékoztatásból az 5 percnél időigényesebb munkát jegyeztük fel: 230 ilyen eset fordult elő. A témák többsége - mint az előző évben is - az egyetemi pályamunkákkal illetve fiatal orvosok kazuisztikai feldolgozásával voltak kapcsolatosak. 40 esetben középiskolások is fordultak hozzánk pályamunkákkal kapcsolatban.

Fordító szolgálat

680 db fordítás készült 8590 oldal terjedelemben. Ebből rendelt fordítás 327 db /4393 oldal/, amiből az EU.Min. 71 fordítást rendelt 873 oldal terjedelemben.

Az általunk kijelölt fordítások száma 353, 4197 oldal terjedelemben.

A "Gyógyszereink" c. folyóiratban folyamatosan közzétettük fordításaink és irodalomkutatási bibliográfiáink címjegyzékét. Ezen kívül megkezdtük a fordítások cimanyagának megküldését a Gyorstájékoztató Szolgálat elő-

fizetőinek is /a témának megfelelő fordítás bibliográfiai címléírását kartonon szolgáltatottuk/.

Összesen 303 fordítás címe jelent meg a Gyógyszereink-ben, ebből 87 belgyógyászati, 30 gyógyszerészeti, 32 ideg- és elmegyógyászati, 29 sebészeti, 23 szülészeti, 16 onkológiai, 15 gyermekgyógyászati, 11 akupunktura 10 szemészeti és 50 egyéb tárgykörből. A fordítások 40%-a angol, 35%-a német, 19%-a francia, 4%-a orosz és 2%-a egyéb nyelvről készült. Az átlagos oldalterjedelem: 11.8 szabványoldal. A fordítások átlagos igénybevétele /Másolat kérés/ 6.5/fordítás.

Tíznel több példányban 26 fordítást igényeltek. A legnagyobb példányszámban az akupunktúrával foglalkozó fordításokat kérték: a 26-ból 6 akupunktura-fordítás, közülük négyet 30-31 példányban igényeltek, a másik kettőt 24 ill. 29 példányban.

Az év folyamán 323 témabibliográfia másolatot is igényeltek.

5. A bibliográfiai munka

Folyamatosan szerkesztettük a Magyar Orvosi Bibliográfiát, elkészült az 1973. évf. 5., 6. száma és kumulált indexe, az 1974. évf. 1-6. száma, az 1969. évf. kumulált tárgymutatója az annakidején elmaradt kumuláció pótlá-

saképpen. A dokumentációs osztály munkatársai ugyancsak pótlásképpen elkészítették az 1966. évi kumulált tárgymutatót.

Gyorstájékoztató Szolgálat

66 témát figyeltünk, ezenkívül 9 témáról /tiznél kevesebb megrendelő számára/ havonta címjegyzékeket küldtünk. A szolgáltatás megrendelőinek száma 521, a megrendelt témák száma 1647. Az év folyamán csaknem 20 000 adatot szolgáltatottunk. A megrendelők közül intézmény 207, egyéni 283. Rajtuk kívül díjmentesen 31 címre küldtük a szolgáltatást.

Egy témát átlag 24.8 megrendelő igényelt. A legnagyobb érdeklődés az "Új laboratóriumi diagnosztikai eljárások" c. téma iránt volt /79/, a legkisebb az "Extrapulmonalis tbc" téma iránt /6/. A szolgáltatott adatok száma az előző évihez képest 11.5%-kal nőtt.

A könyvtári osztállyal együttműködve feldolgoztuk az új kiadású, tárgyköreinkbe illő könyveket és nem folyóirat jellegű periodikákat is analitikusan vagy egy címleírásban. A dokumentációs osztállyal együttműködve az év folyamán 320 kartont küldünk a fordítószolgálat lat anyagából is.

A hetenként szolgáltatott adatok száma átlag 380, az egy-egy témakörben szolgáltatott adatok átlagos évi mennyisége 300 volt.

Egyéb tevékenység

A lyukszalagos írógépen elkészítjük a Témafigyelő és a Gyorstájékoztató Szolgálat címjegyzékének és borítékanyagának leírását.

A magyar folyóiratok teljes anyagát szákszámmal és tárgyszóval ellátva másolatban megküldjük az Orsz. Széchényi Könyvtárnak.

A gyorstájékoztató karton anyagából tájékoztatást is nyújtunk.

6. A kutatásnyilvántartás

A Kutatásnyilvántartási Csoport augusztus 1-vel kezdett működni két munkatárssal. A kutatási és fejlesztési /K+F/ munkák bejelentéséről két tájékoztatót szerkesztünk és megküldtük az érdekelteknek. Beszereltük a csoport munkájához szükséges felszerelést és berendezési tárgyakat, kialakítottuk a munkamenetet. Eddig 26 intézmény bejelentései érkeztek be, a bejelentéseket beküldték a vidéki egyetemek is, a Semmelweis OTE tanszékeinek kb a fele tett az év végéig eleget a bejelentési kötelezettségnek.

Az év végéig 560 kutatás-bejelentés érkezett.

Az együttműködés a Központi Kutatásnyilvántartóval, amely az Orsz.Műszaki Könyvtár és

Dokumentációs Központ keretében működik, valamint az Eü.Min. XI. Főosztályával folyamatos.

A bejelentéseket helyesség szempontjából ellenőriztük és megkezdtük katalógusaink valamint lyukkártyás nyilvántartásunk számára is a feldolgozásukat.

7. A reprográfiai munka

Az osztály 1.579.468 oldal sokszorosítást végzett. A tervhez képest elmaradt a Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dok.Szle 1974.3.sz. a Tuberkulózis és Tüdőgyógyászat Ref.Szle 1974. 2-3.sz. és Az Orvosi Könyvtáros 1974.4.sz.megjelentetése a kéziratok késedelmes beérkezése miatt.

Terven felül jelent meg a Magyar Orvosi Bibliográfia 1974. évf. 5.sz., utánnyomás készült a MOB. 1973. évf. 1. számából, megjelent a MOB 1965-1969. évi kumulatív névmutatója valamint 1966. és 1969. évi kumulatív tárgymutatója. Ugyancsak terven felül jelent meg a Hungarian Medical Bibliography 1973. évf. 1. száma.

Néhány kiadványnál áttértünk arra, hogy más kiadványainkhoz hasonlóan - a kéziratot A/3 formátumban készítjük el, majd kicsinyítjük. Így csökkentettük az oldalszámot és takarékoskodtunk a papírral.

Kiadványaink kötését magunk végezzük. Az év folyamán 8085 db kiadványt és - a könyvtár részére - 90 db folyóiratot kötöttünk be.

Az osztály teljesítményét részletezve a táblázat tünteti fel. .

/A táblázatot lásd a 186. oldalon/

8. Gazdasági munka

Gazdasági részlegünk együttműködve az EÜ. Szakiskolák Gazdasági Hivatalával lebonyolította a költségvetésben biztosított feladatokat. Az EÜ.Min. évi revíziója során nem merültek fel lényeges hiányosságok.

Az év folyamán beszereztünk a reprográfiai osztály számára egy automata vágógépet és folytattuk az intézet butorzatának felújítását.

III. Az OOKDK munkatársainak képzése, oktató, tudományos és szakirodalmi tevékenysége

Az intézet munkatársai közül esti egyetemre járt 2 fő, könyvtárosképző szaktanfolyamra 5 fő, dolgozók gimnáziumába 2 fő, ideológiai képzésben részesült 15 fő, propagandistaként működött 3 fő.

1974. évi kiadvány és egyéb szolgáltatók reprodukciós teljesítése

Sor szám	M e g n e v e z é s	Évi menny.	Pld.	Oldal	Lehuzás	Forma
1.	MOB 1973/5-7.	3	900	640	192.000	B/5
2.	MOB 1974/1-5.	5	1.500	942	272.600	B/5
3.	MOB 1965-69. kum. névm.	1	155	374	57.970	B/5
4.	MOB 1966. évi tárgym.	1	155	128	13.140	B/5
5.	MOB 1969. " " " "	1	155	124	19.220	B/5
6.	MOB 1973/1. utószó.	1	20	195	3.900	B/5
7.	HMB 1973/1.	1	360	152	54.720	B/5
8.	Gyógyyszerészeti 1973/3-4.	2	600	516	154.800	A/4
9.	Gyógyyszerészeti 1974/1-2.	2	600	320	96.000	A/4
10.	TBc. Ref. Szle 1973/4.	1	230	236	54.280	B/5
11.	TBc. Ref. Szle 1974/1.	1	300	154	46.200	B/5
12.	Orvosi Könyvtáros 1974/1-3.	3	910	375	112.500	B/5
13.	Téj. Kül. Orv. Könyv. 1973/4.	1	180	10	1.800	A/4
14.	" " " " 1974/1-4.	4	690	50	34.500	A/4
15.	Orvosi Szókinosítók 5. Genetika	1	300	36	10.800	A/5
	6. Virologia	1	300	34	10.200	A/5
	7. Onkológia	1	300	30	9.000	A/5
	8. Anaszt. Rean.	1	300	24	7.200	A/5
16.	Az 1973. évi kül. szaktömegjegyz.	1	130	65	8.450	A/4
			8085	4405	1.159.280	
17.	Témafüggő			787	61.960	
18.	Gyógytájékoztató			1.964	88.380	
19.	Új könyvek jegyzéke	10	3.000	20	60.000	A/4
20.	Duplikátumjegyzék	9	1.450	92	17.480	
21.	Előfiz. felhívás					
22.	Egyéb			116	23.970	
23.	Borítók		8.200		28.900	
24.	Kutatási nyilvántart.	4	3.000	30	22.500	
			8.496		1.462.470	
					116.998	

1981

8 % teljesítés

1 579.468

A könyvtárosképző szaktanfolyamon előadóként működött: Egry Tamásné, Ipolyi Keller Tamásné, Jantsits Gabriella, Kominka László, Kőnczöl Dánielné, Pollák Zsuzsanna, Szepesi Zoltánné és Szilágyi Vilmosné.

Az alábbi publikációk jelentek meg:

Arató Lászlóné: A korszerű könyvtárosi hivatás és a jövő szakkönyvtárosa.

Orvosi Könyvtáros, 1974, 14, 3, 318-325.

/Arató Lászlóné/: Miért publikáljuk az új fordításokat 1974-ben karton formában?

/Közlemények-Hírek/ Orvosi Könyvtáros, 1974, 14, 3, 344-345.

B. Pollák Zsuzsanna: Orvosi szókincsünkben 6. Virologia.

Bp. 1974. OOKDK. 34 p.

B. Pollák Zsuzsanna: Orvosi szókincsünkben 7. Onkológia. Bp. 1974. OOKDK. 30 p.

B. Pollák Zsuzsanna: A belgyógyászati rákkezelés korszerű eszközei.

Orvosi Könyvtáros, 1974, 14, 1, 46-54.

B. Pollák Zsuzsanna: A pszichotróp gyógyszerekről.

Orvosi Könyvtáros 1974, 14, 3, 263-268.

B. Pollák Zsuzsanna: Orvosi szókincsünkben 8. Aneszteziológia és reanimáció.

Bp. 1974. OOKDK. 22 p.

B. Pollák Zsuzsanna: Progress in drug research. /Könyvismertetés/

Orvosi Könyvtáros, 1974, 14, 4, 456-460.

Jantsits Gabriella: Kórházi könyvtárak.

Egészségügyi Munka, 1974, 21, 1, 27-29.

Jantsits Gabriella: Educating Hungarian Medical Librarians in Special Literature. Bull. of the Med. Libr. Assoc. 1974,62,1, 52-54.

Jantsits Gabriella: Központi katalógus - központi katalozigzálás. Orvosi Könyvtáros, 1974,14,1,110-117.

Jantsits Gabriella: A külföldi fogorvosi folyóirat ellátottság vizsgálata lyukkártyás módszerrel. Orvosi Könyvtáros, 1974,14,2,188-194.

Jantsits Gabriella: Untersuchung des Bestandes an ausländischen zahnärztlichen Zeitschriften in Ungarn. Nachrichten für Dokumentation, 1974,25,2,67-69.

Jantsits Gabriella: Katalóguscédula lyukasztó. Tud. és Műsz.Tájékoztatás, 1974,21,4-5,330-331.

Jantsits Gabriella: A külföldi könyvbejelentések tapasztalatai /1968-1972/ Orvosi Könyvtáros, 1974,14,3,311-317.

Jantsits Gabriella: The Circulation of Medical Periodicals. Internat.Library Review, 1974,6,3,351-352.

Jantsits Gabriella: Tájékozódás az orvosi szakirodalomban. Szerk. Réti Endre, Bp. 1971, Medicina. Recenzió. Orientierung in der medizinischen Fachliteratur. Zentralblatt für Bibliothekswesen, 1974,88,5, 305-307.

Jantsits Gabriella: Orvosi könyvtárak versenye. Egészségügyi Munka, 1974,21,9,283-284.

Jantsits Gabriella: Ujabb adat a budai "Arany Sas" patika történetéhez. Orvostörténeti Közlemények, 1974,71-72,243-245.

Jantsits Gabriella: Könyvtárismeret az oktató kórházakban. Felsőoktatási Szemle, 1974,23,11,694-695.

Jantsits Gabriella - Egry Tamásné - Kominka László: Az 1973. évben megjelent külföldi orvosi szakkönyvek jegyzéke. /Ajánló bibliográfia./ 1974. OOKDK. 65 p.

Kominka László: A folyóiratbeszerzések alakulása az orvosi szakkönyvtári hálózatban az új gazdaságirányítás első éveiben. Az Orvosi Könyvtáros 1974,14,2,195-210 p.

Szepesiné Benda Mária: Az orvosi könyvtárak versenye. Orvosi Könyvtáros, 1974,14,2,211-233.

Szepesiné Benda Mária: Az orvostudományi tájékoztatás gépesítése. Orvosi Könyvtáros, 1974,14,3,326-334.

Szepesiné Benda Mária: Tizenhatodik századi magyar nyelvű tünetleírások.
Orvosi Hetilap, 1974, 115, 40, 2377-2378.

Szepesiné Benda Mária: Szakvélemény az új könyvtárügyi törvényerejű rendeletről és a végrehajtásról. Kézirat.
Bp. 1944. 9 p.

Szepesiné Benda Mária: A magyar orvosi könyvtárak részvétele az országos tárolókönyvtárban. Kézirat.
Bp. 1944. 12 p.

Az OOKDK munkájának mutatószámai

<u>Dokumentáció</u>	1974 tervezám	1974 tényszám
1. Irodalomkutatási bibliográfiák száma	650	650
2. Irodalomkutatási bibl. tétele száma	19.000	21.500
3. Irodalomkutatási bibl. másolatok száma	560	323
4. Fordítások darabszáma	600	680
5. Fordítások oldal-száma	6.800	8.590
6. Fordításmásolat szolgáltatás /db/	1.600	2.277
7. Referátumkészítés magyar irodalomból	1.450	1.389

	1974 tervszám	1974 tényszám
8. Referátumkészítés külföldi irodalomból	3.480	3.761
9. Témafigyelésben figyelt témák száma	29	29
10. Témafigyelést megrendelők száma	670	801
11. Témafigyelés megrendelések száma	7.710	2.045
12. Témafigyelésben adott referátumok száma	3.480	3.761
13. Gyorstájékoztatóban figyelt témák száma	68	75
14. Gyorstájékoztatót megrendelők száma	400	521
15. Gyorstájékoztató megrendelések száma	1.350	1.647
16. Gyorstájékoztatóban adott adatok száma	18.200	19.801

Dokumentáció - Könyvtár

17. Szóbeli tájékoztatások száma	1.350	1.460
----------------------------------	-------	-------

<u>Könyvtári osztály</u>	1974 tervszám	1974 tényszám
18. Kölcsönzők száma	600	514
19. Kölcsönzött dokumentumok száma	1.200	1.536
20. Helyben olvasók száma	1.850	2.166
21. Helyben olvasott dokumentumok száma	3.500	6.300
22. Fotó és gyorsmásolat megrendelések száma	1.400	1.507
23. Elkészített mikrofilmkockák száma	8.000	6.606
24. Elkészített fotókópiás és gyorsmásolatok száma	39.000	47.878

Reprográfiai osztály

25. Sokszorosított oldalszám	1.732.000	1.579.468
------------------------------	-----------	-----------

Összintézet

26. Kiadványok félesége	15	16
27. Kiadványok példányszáma	8.100	8.085
28. Kiadványok oldalszáma	4.200	4.405

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és

Dokumentációs Központ

1975. évi munkaterve.

1975-ben 1.405.000 Ft bérallappal és 3.296.000 Ft összes költségvetéssel gazdálkodunk, azonban tevékenységünk némi fejlesztése valamint az utolsó egy-két évben kialakult új feladatok /informatikai együttműködés a szocialista országok társintézményei között/ elvégzése az év folyamán létszámfejlesztést valamint reprográfiai berendezéseink fejlesztését igényli. 1974-ben tárgyalások kezdődtek az OOKDK és a Semmelweis OTE könyvtárának egyesítéséről. Amennyiben ez az elgondolás 1975-ben megvalósul, az jelen munkatervünk bizonyos átalakítását teszi majd szükségessé.

Fő feladataink a következők:

- a hálózatban működő könyvtárak tájékoztató tevékenységnek továbbfejlesztése,
- a szakirodalom beszerzésének szinten tartása,
- részvétel a szocialista országok információs rendszerének kialakításában, beleértve a számítógépes adatfeldolgozás előkészítését is,

- közreműködés az OOKDK és a Semmelweis OTE könyvtárának egyesítésével kapcsolatos munkálatokban.

Az egyes munkaterületek célkitűzései és feladatai

1. Vezetés, igazgatás

- 1.1 Általában kéthetenként osztályvezetői értekezletet tartunk, amelyen megtárgyaljuk az OOKDK és az egyes osztályok munkáját, problémáit. Félévenként intézeti munkaértekezletet tartunk, amelyen a munkaterv alapján értékeljük a végzett munkát és megbeszéljük a további tennivalókat.
- 1.2 Szükség szerint összehívjuk az Országos Orvostudományi Könyvtári Tanácsot.
- 1.3 Folyamatosan működtetjük az 1974-ben megalakított Kutatás és Fejlesztés nyilvántartó csoportot, amely az Eü.Min.Kutatási Főosztálya számára dolgozza fel a K+F jelentéseket.
- 1.4 Részt veszünk a szakterületünkön folyó nemzetközi tevékenységben /kapcsolatok ápolása, tanulmányutak, részvétel tanácskozásokon, stb./.
- 1.5 Lépéseket teszünk filmtárunknak a Semmelweis OTE filmközpontjához történő áthelyezése érdekében, addig díjtalanul kölcsönözzük oktató filmjeinket.

- 1.6 Folyamatosan foglalkozunk a könyvtári hálózat káderproblémáival és lépéseket teszünk a saját létszámfejlesztésünk érdekében /egy-egy munkatárs a módszertani, a dokumentációs és a bibliográfiai osztályra/.
- 1.7 Lépéseket teszünk egy xerox típusu /OCE/ és egy Savin típusu gyorsmásológép beszerzése érdekében.
- 1.8 Szerkesztjük az Orvosi Hetilapban másodhetenként megjelenő Horus rovatot, amelyet szolgáltatásaink propagálásra is felhasználunk.

2. Hálózati és módszertani munka

2.1 Instruktor tevékenység

- a. Az év folyamán kétszer meglátogatjuk az alközpontokat és szükség szerint az országos intézetek könyvtárait és a tagkönyvtárakat.
- b. A gyűjtőköri együttműködés érdekében ajánló könyvjegyzékeket adunk ki az 1974-ben megjelent külföldi szakkönyvekről a 8 koordináló könyvtár szakterületéről valamint a sebészet és a belgyógyászat irodalmából, ha az 1974-ben küldött kérdőíves felmérés azt mutatja, hogy erre igény van.

- c. 1975 szeptemberében megindítjuk az orvosi könyvtárosok második versenyét.

2.2 Képzés, továbbképzés

- a. Lebonyolítjuk szaktanfolyamunk első éves hallgatóinak félévi vizsgáit és a tanfolyam konferenciáit.
- b. Lebonyolítjuk végzős hallgatóink államvizsgáit.
- c. Tájéjtekeezletet rendezünk a zalaeger-szegei Megyei Kórház könyvtárának bevonásával.
- d. Megjelentetjük az Orvosi Könyvtáros négy számát.
- e. Az intézet munkatársai számára hat referáló ülést tartunk a munkatársak bevonásával.
- f. Részt veszünk a különféle könyvtárügyi szervek ülésein és konferenciáin.
- g. Négy továbbképző értekezletet tartunk a hálózatban működő könyvtárosok számára, az egyiket egy vidéki könyvtárban rendezett tapasztalatcsere keretében.

2.3 Nyilvántartások

- a. Folyamatosan szerkesztjük külföldi könyv- és folyóiratkatalógusunkat. A könyv KC bejelentések másodpéldányait szakszokva átadjuk az OSZK gyarapodás-jegyzéke számára.

- b. Folyamatosan vezetjük törzslapjainkat és lyukkártyás nyilvántartásainkat.
- c. A folyóirat KC törzslapjaira rávezetjük az 1975. évi hálózati folyóiratrendelést.

2.4 Egyéb munkák

- a. Előkészítjük a szocialista országok informatikai együttműködésében /ESZNMI/ résztvevőket a külföldi konferenciákra ill. tanácskozásokra.
- b. Elvégezzük az ESZNMI tájékoztatási-kiadványi csoportjában ránk eső feladatokat.
- c. Folyamatosan nyilvántartjuk a kétoldalu szerződésekből adódó feladatokat.
- d. Folytatjuk a szocialista országok informatikai együttműködéséhez szükséges nemzetközi információs alrendszer kialakítását /célzott továbbképző szaktanfolyam programjának kialakítása, stb./.
- e. Felülbíráljuk a hálózati könyvtárak statisztikai lapjait és összesítő jegyzékekkel megküldjük a Kulturális Minisztérium statisztikai osztályának.
- f. Folyamatosan propagáljuk kiadványainkat és szolgáltatásainkat.

3. A könyvtár munkája

- 3.1 Az állomány gyarapítását, a feldolgozást és nyilvántartásokat a kialakult módon folyamatosan végezzük.
- 3.2 A könyvkölcsönzés az eddigi gyakorlat szerint működik. Folyóiratokat csak kivételesen, a hét végére 1-2 napra kölcsönzünk. A bekötött évfolyamokból gyorsmásolatot készítünk kölcsönzés helyett.
- 3.3 A dokumentációs osztállyal együtt látjuk el a referenz szolgálatot.
- 3.4 Az intézet belső munkájához folyamatosan rendelkezésre bocsátjuk a szükséges folyóiratokat és könyveket.
- 3.5 Folyamatosan működtetjük tartalomjegyzék sokszorosító szolgálatunkat.
- 3.6 Folyamatosan végezzük egyéb gyorsmásolat megrendelések elkészítését és postázását, nyilvántartását.
- 3.7 Az év folyamán 280 kötet folyóiratot köttettünk be.
- 3.8 A fotószolgálat előirányzott tervszámai:
Fotó és gyorsmásolat megrendelések száma	1500
Elkészített mikrofilmkockák száma ..	6000
Fotókópiák és gyorsmásolatok száma	48000

- 3.9 A hálózatból beérkező fölöspéldány jegyzékeket sokszorosítás után körözzük a hálózatban. Elintézzük a visszamaradt anyag értékesítését és beszerezzük a selejtezési engedélyeket. Saját fölöspéldányainkról jegyzéket készítünk, amelyekkel hasonló módon járunk el.
- 3.10 Engedélyt kérünk a részben leltározatlan idegennyelvű, elavult, hiányos folyóirat évfolyamok selejtezésére. /A kurrens anyag jobb elhelyezése érdekében is indokolt az állományból történő kivonásuk/. A cseh, román, lengyel, bolgár és szerb nyelven megjelent folyóiratokból - minthogy csak az utolsó 3 év anyagát tartjuk meg - az 1972. évfolyamokat kiemeljük az állományból és zuzdába küldjük.
- 3.11 A kötetlen, hiányos, de egyébként szükséges folyóirat évfolyamokat - a reprográfiai osztály kapacitásától függően - háziilag köttetjük be.
- 3.12 Folyamatosan végezzük az OSZK-ban a kötelezpéldány válogatást és az ebből eredő fölöspéldányokat elosztjuk a hálózatban.
- 3.13 Folyamatosan végezzük nemzetközi csere tevékenységünket.
- 3.14 Az év folyamán négyszer kiadjuk a "Tájékoztató a külföldi orvosi könyvekről" c. ajánló bibliográfiát.

- 3.15 Az új könyvbeszerzésekről havonta összeállítást készítünk és rendszeresen megküldjük szolgáltatásaink előfizetőinek.
- 3.16 Folytatjuk az 1974-ben megkezdett állomány csökkentést: az elavult, elrongálódott könyveket kivonjuk.
- 3.17 Az év folyamán teljes állomány ellenőrzést végzünk.
- 3.18 Folyamatosan vezetjük az előírt nyilvántartásokat, statisztikákat és elkészítjük a jelentéseket.

4. A dokumentációs munka

4.1 Kiadványok

- a. Megszerkesztjük a Hungarian Medical Bibliography 1974. évf. két kötetét. Az első kötet kézírata elkészül ápr. 15-re, a második köteté szept. 15-re.
- b. Elkészítjük a TBC Referáló Szemle négy számát.
- c. Elkészítjük a Gyógyszerészeti és Gyógy-szerterápiás Dokumentációs Szemle négy számát.

4.2 Tájékoztatás

- a. A Témafigyelő Szolgálat keretében 29 témát figyelünk /ez megfelel az 1974. évi-nek/. A szolgáltatás volumenére nézve lásd a mutatószámokat.
- b. A Fordító Szolgálat keretében összesen 680 fordítást tervezünk, amelyből 350 a központilag kijelölt, 330 a külső felek által rendelt fordítások száma. A tervezett oldalszám összesen 8 600 /5 000 kijelölt és 3 100 megrendelt/. 2 300 db fordításmásolat szolgáltatását tervezzük összesen csaknem 25 000 oldal terjedelemben.
- c. A Medicinszkij Referativnűj Zsurnál számára 550 hazai közleményt referálunk, a referátumokat orosz nyelvre fordítva küldjük meg a szerkesztőségnek.
- d. A HMB részére mintegy 1 000 angol nyelvű referátumot készítünk.
- e. Az irodalomkutatási tevékenységünket lényegében az 1974. évi szinten tervezzük azzal a különbséggel, hogy a bibliográfiák tételszámát a bővebb információadás érdekében felemeljük. A tervezett bibliográfiák száma 650, tételszáma 25 000.
- f. A szóbeli tájékoztatást a könyvtárral együtt végezzük.
- g. Egyéni megrendelésre tömörítvények készítését is vállaljuk.

5. Bibliográfiai munka

5.1 Folyamatosan szerkesztjük a Magyar Orvosi Bibliográfiát.

Az egyes kötetek kéziratának elkészítési határideje:

1974. évf. kumulált indexe	február 15
1975. évf. 1. sz.	március 15
2. sz.	április 15
3. sz.	június 14
4. sz.	augusztus 15
5. sz.	október 15
6. sz.	december 15

5.2 A Gyorstájékoztató Szolgálat keretében új témát nem hirdetünk meg. 75 témát figyelünk, amelyekből 20 000 adatot adunk. A megrendelők és a megrendelések számára vonatkozóan lásd a mutatószámokat. A Gyorstájékoztató hetenként jelenik meg.

6. Reprográfiai munka

6.1 A mellékelt táblázat szerint végezzük intézeti kiadványaink előállítását /gépelés, sokszorosítás/. Gondoskodunk a Kiadói Főigazgatóság engedélyének megszerzéséről valamint a kötelespéldányok átadásáról az OSZK számára.

- 6.2 A köteteket ellátja a tervezett 9570 példányszámu kiadvány összehordását és kötését.
- 6.3 Végezzük kiadványaink postázását a megrendelők számára.
- 6.4 Ellátjuk az állományunkban lévő tudományos és oktató filmek kölcsönzését.
- 6.5 Vezetjük a szükséges nyilvántartásokat és elszámolásokat.

7. A gazdasági munka

Gazdasági részlegünk elkészíti a költségvetést az osztályok igényei és tervei alapján, majd gondoskodik a költségvetés végrehajtásáról és beszámolót készít a költségvetés teljesítéséről.

8. Az OOKDK személyzetet, képzése, továbbképzése

Az OOKDK létszáma 1975 január 1-én 34 fő-foglalkozásu és 7 /22 óra/ részfoglalkozásu. A dolgozók közül esti egyetemre jár 2 fő, ideológiai továbbképzésben részesül 14 fő, könyvtáros tanfolyamra jár 7 fő, középiskolába jár 1 fő, propagandistaként működik 3 fő.

9. Tudományos és oktató tevékenység

Dr Székely Sándor szerkeszti az Orvosi Hetilap "Horus" rovatát, orvostörténeti munkásságot végez.

Szepesiné dr Benda Mária szerkeszti "Az Orvosi Könyvtáros" c folyóiratot.

Dr Pollák Zsuzsanna részt vesz az OMKDK kiadásában megjelenő "Nemzetközi Szervezetek Anyagából" c. kiadvány munkáiban.

Dr Jantsits Gabriella orvostörténeti munkásságot végez.

A könyvtárosképző tanfolyamon oktatóként közreműködik: Egry Tamásné, Ipolyi Keller Tamásné, Jantsits Gabriella, Kominka László, Könczöl Dánielné, Pollák Zsuzsanna, Szepesi Zoltánné és Szilágyi Vilmosné.

/1975. évi kiadvány és egyéb szolgáltatás reprográfiai tervét lásd a 204. oldalon/

1975.évi kiadvány és egyéb szolgáltatás reprográfiai terve

Sor sz.	M e g n e v e z é s	pld. sz.	évi megj.	évi pld. sz.	1 pld. oldal száma	évi old. szám	Nyomás szám	For-má-tum
1.	MOB. 1974/6.7.	300	2	600	200	400	120.000	B/5
2.	MOB. 1975/1-5.	300	5	1500	200	1000	300.000	B/5
3.	HMB. 1974./I-II.	400	2	800	200	400	160.000	B/5
4.	Gyógyszerészet 1974/4.	300	1	300	200	200	60.000	A/4
5.	Gyógyszerészet 1975/1-3.	300	3	900	200	600	180.000	A/4
6.	Tbc.Ref.Szle.1974/4.	280	1	280	200	200	56.000	B/5
7.	Tbc.Ref.Szle.1975/1-3.	280	3	840	200	600	168.000	B/5
8.	Az Orvosi Könyvtáros 1975/1-4.	350	4	1400	150	600	210.000	B/5
9.	Táj.Külf.Könyv.1975/1-4.	200	4	800	20	80	16.000	A/4
10.	Cimleirási példatár	150	1	150	150	150	22.500	A/4
				7570		4230	1,292.500	
11.	Témafigyelő	80	12		89	1068	85.440	A/4
12.	Gyorstájékoztató	70	52		60	1320	92.400	A/4
13.	Duplumjegyzék			600		200	120.000	A/4
14.	Előfizetési felhívás		1	2000		12	24.000	A/4
15.	Egyéb sokszorosítás		1	300		400	120.000	A/4
16.	Borítólapok						28.000	A/3
	Összesen			10470		7230	1,762.340	

Az OOKDK munkájának mutatószámai

<u>Dokumentáció</u>	1974 tényszám	1975 tervszám
1. Irodalomkutatósi bibliográfiák szá- ma	650	650
2. Irodalomkut. bibl. tételszáma	21.500	25.000
3. Irodalomkut. bibl. másolatok száma	323	320
4. Fordítások darab- száma	680	680
5. Fordítások oldal- száma	8.590	8.600
6. Fordításmásolat szolgáltatás /db/	2.277	2.300
7. Referátumok magyar irodalomból	1.389	1.400
8. Referátumok külföl- di irodalomból	3.761	3.700
9. Témafigyelésben figyelt témák száma	29	29
10. Témafigyelést meg- rendelők száma	801	800
11. Témafigyelés meg- rendelések száma	2.045	2.000
12. Témafigyelésben adott referátumok száma	3.761	3.700

	1974 tényszám	1975 tervszám
13. Gyorstájékoztatás ban figyelt témák száma	75	75
14. Gyorstájékoztatás megrendelők száma	521	500
15. Gyorstájékoztatás megrendelések száma	1.647	1.600
16. Gyorstájékoztatás- ban adott adatok száma	19.801	20.000

Dokumentáció - Könyvtár

17. Szóbeli tájékoz- tatások száma	1.460	1.500
---------------------------------------	-------	-------

Könyvtári Osztály

18. Kölcsönzők száma	514	500
19. Kölcsönzött doku- mentumok száma	1.536	1.500
20. Helyben olvasók száma	2.166	2.100
21. Helyben olvasott dokumentumok száma	6.300	6.300
22. Fotó és gyorsmáso- lét megrendelések száma	1.507	1.500
23. Elkészített mikro- film kockák száma	6.606	6.000
24. Elkészített fotókó- piák és gyorsmáso- latok száma	47.878	48.000

<u>Reprográfiai Osztály</u>	1974 tényszám	1975 tervszám
25. Sokszorosított oldalszám	1.579.468	1.762.000
<u>Összintézet</u>		
26. Kiadványok félesége	15	8
27. Kiadványok példányszáma	8.085	7.570
28. Kiadványok oldal száma	4.405	4.230

XX

Orvostörténelem - or-
vosi könyvtárosoknak

XX

GYÁRFÁS Ágnes

Domby Sámuel, Borsod vármegye főorvosa,
az első modern bábantankönyv szerzője.

Mária Terézia rendelete alapján megyei főorvos rendszert hoznak létre képzett orvosokkal. Ezek a kinevezett főorvosok tisztességes fizetést kapnak, de oly sokrétű munkásságot kívánnak tőlük, hogy a munkát végül is nem tudják egyedül ellátni. Nekik kell a megyében található gyógyvizekről tudományos feltárást végezni, feladatuk a járványok elleni küzdelem, az egészségügyi közigazgatás megszervezése, a sebészek, fogorvosok, gyógyszerészek ellenőrzése, küzdeniök kell a kuruzslás, a babonák ellen, s mindezek mellett gyógyító munkát is kell vállalniuk. A szegény betegeket ingyen látják el, a fizetőképesekeket meghatározott díjazás fejében.

Ezzel a sokrétű munkával ők vetik meg az alapját a mai modern betegellátásnak, szakmapolitikának, mert előttük ilyesmiről szó sem volt. Ők indítják el a tájegységekre jellemző tudományos dolgozatok sorát, s ezzel országos hírnévre

tesznek szert. Ők a megalapozói a szakmai ismeretterjesztő irodalmi munkáknak. Az egészségügyi kultúra ügye a kezükben volt, s ők helyesen úgy vélték, hogy a könyv a legbiztosabb és leghathatósabb segítség a népnevelés érdekében.

Miskolcon az 1772-ben ideérkező Benkő Sámuel főorvos mellett még egy tudós orvost találunk, Domby Sámuelt. Hogy pontosan mikor érkezett Miskolcra, arról adataink nincsenek. Tudjuk, hogy a Zemplén megyei Erdőbényén született a 18. sz. első felében, a hollandiai Utrecht város nagyhirű egyetemén tanulja az orvostudományt, a doktori disszertációját a tokaji borról írja, latin nyelven /1/ 1758-ban. 1763-ban már Borsod megyében tevékenykedik. Ekkor írja meg és három év múlva adja ki a borsodi ásványvizekről szóló tanulmányát /2/. A munkában az egri gyógyvizekről is szó van, mert e város közigazgatásilag akkor még Borsodhoz tartozott.

Az 1770-es éveknek nagy a szerepe a megye tudományos életében. Ekkor jelenik meg Benkő Sámuel Miskolc város orvosi helyrajzáról írt műve, s ekkor közli Domby a bábák hasznára írt, kérdésekbe és feleletekbe foglalt művét. /3/ Érdekesek a könyv létrejöttének előzményei. Domby, lelkiismeretes ember lévén, kocsira ült és bejárta a megye minden falvát, s szót váltott a bábákkal. Megállapította, hogy tudatlanok bár, de jóindulatuak és szívesen tanulnak, csak nincs miből. Benkő, mint könyve előszavában leírja, már láto-

gatásait is részben oktató célzattal végezte, s közölte az asszonyokkal, hogy írni fog egy kis könyvet, amely sok segítséget ad majd munkájukhoz. Összeírta útja során a bábák nevét és ettől kezdve személyes kapcsolatot tartott fenn velük. A könyvet névre szólóan küldte ki, s az anyagi ellenszolgáltatást pontosan megkapta. Utjára készülvén, összeírta a legfontosabb kérdéseket, s mivel "vajmi kevesen találtattanak, akik az eleikbe tétetett kérdésekre kívánságom szerint feleltettnék volna: mindnyájan a tudatlanság örvényébe bémérültek". /4/ Az elkészült könyv jellegét így határozza meg Domby: "A megvizsgálásnak idején irattatott kérdéseket és feleleteket mostan jobb rendbe szedvén, valamenynyire meg bővítvén származott belőlük ez a kérdésekben és feleletekben világos igékkel foglaltatott, a mai bábáinknak együgyűségéhez és tehetségéhez alkalmaztatott kisdéd formájú Bába Könyvetske". /5/ Oly sikere volt a könyvnek, hogy minden rendű és rangú orvoslással foglalkozó ember igényt tartott rá. Erre utal Eszterházy Károly egri püspökhöz írt levelében Domby: "Amely Országokban én laktam, annyira becsültetik a Bába Mesterséget, hogy Medicusok, Chirurgusok aplikáltatnak reája, nem lévén a tanultabb Nemzetek szemérmesek a természeti dolgokban." /6/

A 104 oldalnyi terjedelmű mű öt fő részre oszlik:

1./ A teherviselésről

2./ A szülésről, közönségesen és a bábáknak

a szülés körül lévő közönséges kötelességeiről

3./ A természet rendin való könnyű szülésről

4./ A természet rendin való nehezebb szülésről

5./ A természet rendin való természetellenes szülésről.

Domby műve sokkal részletesebb, mint a későbbi, például 20. század eleji bábátankönyvek. Ennek oka az a társadalmi igény, amely a 18. században a bábákat érintette. Kevés orvos lévén, a komplikáltabb eseteket is nekik kellett ellátniuk. Domby művének alaposságát és jó rendszerét mutatja, hogy az 1876-ban megjelent Kézmárczky Tivadar féle bábák számára írt szülészeti tankönyv /7/ is hasonló felosztást követ, bár kiegészül a terhességet és szülést követő gyermekágyi betegségekkel.

Domby munkásságát tovább folytatta. 1794-ben a gyermekbetegségekről ír magyar nyelvű tankönyvet a svájci Rosen orvos nyomán. /8/. Ez a mű is inkább ismeretterjesztő, mint szaktudományos. Szerzője nem a kollégákat akarta tanítani, hanem a nép nevelője volt. A hazai orvosok tudományos felkészültségét különben is nagyra tartotta, mert mint előszavában írja: "naponként nevededik számok, hazánknak nagy hasznára az értelmes Orvosoknak és Borbélyoknak". /9/

Domby Sámuel neve országosan ismert, gyakorlati és elméleti munkássága napjainkban is nagyrabecsülést érdemel. Egyike volt azoknak a elmék-

nek, akik a 18-19. század fordulóján a tudomány és a népművelés terén uttörő és jelentős eredményeket értek el. /10/

J e g y z e t e k

- 1./ Domby Sámuel: Dissertatio inauguralis physico-chemico-medica de vino Tokajiensis. 1758. Bakos József: Ujabb adatok a Tokaj-hegyaljai régi szőlőművelés szókincséhez és történetéhez. Egri Pedagógiai Főiskola évkönyve 1960. 6. köt. 531-34. p. Domby levelét Bakos József közölte először. Eredeti kézirat az egri érseki levéltár birtokában.
- 2./ Domby Sámuel: Relatio de mineralibus in clecomitatus Borsodiensis aquis facta ad exelsum consilium regium locumtenentiale anno 1763. Pest, 1766.
- 3./ Domby Sámuel: Bába Mesterség, mely irattott kérdésekben és feleletekben foglaltott a tekintetes és nemes Borsod vármegyei Bábáknak hasznokra. 1772. Pozsony. Landerer Minály betűivel.
- 4./ Idézet a fenti mű előszavából
- 5./ Idézet ugyanonnan

- 6./ Eddig megjelent, nyomtatásban is közölt munkáit tisztelete jeléül és némi tiszteletdíj reményében elküldi Eszterházy Károly püspöknek. A levéllel kapcsolatban lásd az első pont adatait.
- 7./ Kézmárszky Tivadar: A szülészet tankönyve bábák számára. Budapest. 1876. Lafite és Elsner kiadása.
- 8./ Domby Sámuel: Orvosi tanítás a gyermekeknek nyavalyái megismeréséről. Pest. 1794.
- 9./ Idézet a fenti mű előszavából.
- 10./ Domby Sámuel: Pontos kérdés, miképen kelljen a gyermekeket természet szerint nevelni. Pest. 1807.

Domby Sámuelre vonatkozó irodalom

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. Bp. 1893. 2. köt. 998 p.

Szendrei János: Miskolc város története és egyetemes helyirata. Miskolc, 1911. 5. köt. 279 p.

Csorba Zoltán: Miskolc és Borsod az irodalomban. Miskolc. 1942. 66-67 p.

Magyar életrajzi lexikon. Szerk.: Kenyeres Ágnes. Akad. kiadó. Bp. 1967. 2. köt. 289 p.

Szecske Károly: Egy borsodi természettudományos ismeretterjesztő munka a XVIII. század 2. feléből. Borsodi Szle 1964, 8, 2, 93-95. p.

Magyary-Kossa Gyula: Magyar orvosi emlékek. Bp. 1931. Magyar Orvosi Könyvkiadó Társaság. 3. köt. 295 p. 4. köt. 224 p.

XX

Könyvtárosok, tájékoztatók
írják

XX

G. NAGY Yvette és V. SZEEDWALD Judit

Párbeszéd a számítógéppel

/A MEDLINE az orvostudomány szolgálatában/

Uj bibliográfiai visszakereső rendszert helyezett működésbe 1971. utolsó negyedében a National Library of Medicine /NLM/. A számítógépes rendszer neve: MEDLINE /Medlars On-Line/. Segítségével percek alatt leküzdhető az a több száz vagy ezer kilométeres távolság, amely az információt ^{Kereső} ~~ismerő~~ szakembert elválasztja a Bethesda-i számítógép központtól. Az NLM új szolgáltatását lelkesedéssel fogadta az orvostársadalom, s ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy ma az Egyesült Államokban kb. 250 kutatóintézet, egyetem és kórház könyvtára kapcsolódott be ebbe a rendszerbe. Átlépte a MEDLINE az ország és a kontinens határait is; Anglia, Franciaország, a Német Szövetségi Köztársaság, Kanada, Brazília, Japán és Ausztrália

nagy könyvtárai és dokumentációs intézetei is közvetlen kapcsolatba tudnak lépni a világ legnagyobb orvosi szakirodalmi adattárával. 1974-ben a hálózat tagja lett a WHO genfi központja is.

Milyen igények hívták életre ezt az új típusu szakirodalmi információs rendszert?

A számítógép részvétele az orvosi-biológiai szakirodalom feldolgozásában és szétsugárzásában már régen nem számít újdonságnak. Több mint tiz éve készül számítógép segítségével az Index Medicus, ez az egész világon jól ismert, hatalmas, mintegy 2.300 szakfolyóirat anyagát feldolgozó bibliográfia. Az Index Medicus előállítására megalkotott számítógépes rendszer - a MEDLARS - "melléktermékként", szakemberek kérésére összeállította egy-egy speciális téma bibliográfiáját. A precizen meghatározott kérést írásban kellett eljuttatni a MEDLARS központba, ahol azt gyakorlott számítógépes szakemberek a számítógépnek megfelelő formába öntötték az Index Medicus tárgyszavainak /Medical Subject Headings - MeSH/ felhasználásával. Elvégeztették a géppel a keresést, az így nyert irodalomjegyzéket ellenőrizték, majd postázták a felhasználónak. Az egész műveletet - részben a posta, részben a technológia miatt - elég hosszantartó volt, 3-4 hetet vett igénybe. Idővel a számítógépben tárolt adatok mennyisége nőtt, s fokozódott az ilyen jelle-

gü szolgáltatás iránti igény. 1970-ben 24.000 keresést végeztek egyéni kérésre. A növekvő igények és a halmozódó restancia arra ösztönözték a NLM-et, hogy új utakat keressen. Az esetleges új rendszerrel szemben hármas követelményt támasztottak: gyorsaság, viszonylagos olcsóság a felhasználó számára és a berendezés könnyen kezelhetősége.

Milyen lehetőség volt e követelmények kielégítésére a 60-as évek végén? Hol tartott akkor a számítógépes rendszerek fejlődése?

Az Egyesült Államokban 1963-ra a Department of Defense finanszírozásával két intézetet fejlesztett ki *i d ő o s z t á s o s , p á r b e - s z é d e s* üzemmódban működő rendszereket. Az időosztás olyan eljárás, amely lehetővé teszi, hogy egy számítógép egyidejűleg sok felhasználó számára dolgozzék. Minden felhasználónak egy-egy saját végberendezése /terminal/ van, ezek egy közös, nagy sebességgel működő központi egységgel /processor/ állnak kapcsolatban. A felhasználó telefonhívással jelentkezhet be a számítógéphez; "Párbeszédés"-nek azért nevezik ezt az üzemmódot, mert a végberendezés beiktatásával és közvetítésével az ember és a számítógép "kérdés-felelet" formája kapcsolatot tud teremteni. A végberendezésből az adatok közvetlenül a központi egységbe kerülnek, illetve a központi egységből közvetlenül jutnak a végberendezéshez, tehát

o n - l i n e üzembről van szó.

A rendszer legnagyobb előnye a gyorsaság, amelyet a nagysebességű központi egység, a közvetlenül elérhető adattár és a telefonvonalon létesített kapcsolat biztosítanak. Nem lebecsülendő az sem, hogy viszonylag olcsó: minden felhasználó a rendszer üzemeltetésének töredékérszét fizeti. S végül: a végberendezés kezelése könnyen megtanulható.

1964-ben a System Development Corporation már ilyen rendszert alkalmazott bibliográfiai visszakeresésre - kidolgozva az ORBIT-ot /On-Line Retrieval of Bibliographic Information - Timeshared/. A következő évben - ismét a Department of Defense égisze alatt - néhány katonai szervezet próbált ki először a gyakorlatban egy on-line bibliográfiai visszakereső rendszert. A tapasztalat azt mutatta, hogy az on-line üzemelési mód, azáltal, hogy könnyebben hozzáférhetővé tesz egy adatbázist, fokozza annak hasznát, hatékonyságát is. Azon kívül a párbeszédés üzem mód lehetővé teszi az esetleges hibás keresés módosítását menet közben.

1965 és 1968 között fejlesztették ki a ma is használt különféle visszakereső rendszereket: Data Central, Lockheed's Dialog stb. Ezek mindegyike korlátozott számú felhasználó részére bérelt magánvonalakon tartott fenn visszakereső szolgálatot.

Melyek voltak az NLM első lépései egy on-line bibliográfiai visszakereső rendszer kiépítésére? Hogyan épült ki a jelenlegi hálózat?

A meglévő on-line bibliográfiai visszakereső rendszerek tanulmányozása és az ORBIT-tal végzett kísérlet után 1970-ben az NLM megállapította, hogy kifejleszthető lenne a biológia és az orvostudomány területén egy flexibilis, hatékony és hasznos rendszer. Az országos érdeklődés, a megfelelő "kereslet" biztosításához természetesen szükséges mind a jóminőségű adatbázis, mind annak gazdaságos elérése. Az adatbázis szelektálására tettek kísérletet az Abridged Index Medicus /AIM/ kiadásával, amely a klinikai orvostudomány 100 legfontosabb folyóiratát ölelte fel. Az adattár gazdaságos elérése pedig úgy tűnt megoldhatónak, ha a Teletypewriter Exchange Network /TWX/-nek a - már számos intézményben meglévő - végberendezéseit használják fel. Az AIM-TWX kísérlet sikeres volt, és bebizonyította, hogy szükség van az NLM ujszerű szolgáltatására. Ugyanakkor az is világossá vált, hogy bármilyen centralizált visszakereső rendszer működését korlátozná, ha a felhasználókat magas adatátviteli költségek terhelnék. 1971-ben az NLM az adatátvitel költségei szempontjából vizsgálta meg a számításba vehető távközlési hálózatokat. Kitűnt, hogy a nagy távolságba történő adatátvitel költségei a rendszer használati

dijának kétharmadát is kitehetik, és a számítógépes keresés költsége a felhasználónak a számítógéptől való távolságával egyenes arányban nő. A vizsgálat eredményeként az NLM úgy döntött, hogy a felhasználónak az adatátvitellel kapcsolatos költségeit a minimumra szorítja oly módon, hogy az NLM egy alaphálózat szubvencionálását vállalja. 1971-72-ben megtörtént a hálózat kiépítése két szakaszban. Ezzel létrejött a világon az első, nyilvános on-line tudományos információs szolgálat.

Hogyan működik ez a hatalmas apparátus?

Az NLM-nek egy IBM 370/155 típusú számítógépe van a MEDLINE hálózat ellátására. Az adatbázist és a hozzá kapcsolódó indexeket IBM 3330-as mágneslemez egységeken tárolják. A felhasználók rendszerint hordozható, zajtalanul működő, írógépszerű végberendezéseket üzemeltetnek, amelyek telefonösszeköttetésben vannak a számítógéppel. A végberendezések 300 szó/perces sebességgel írják ki a szöveget, ami az átlagos telex sebesség háromszorosa. A MEDLINE visszakereső programja az ELHILL II., amely az ORBIT származéka és igen jól bevált. A válaszidő a szimultán felhasználók számától függ; 20 felhasználó esetén 3,2 mp., 42 felhasználó esetében 5,23 mp., és a gép a válaszok 90 %-át 10 mp-en belül bocsátja ki. A szimultán felhasználók száma maximum 50 lehet.

A MEDLINE bibliográfiai bázisa az Index Medicusban 1970. januárjától feldolgozott kb. 1.200 folyóirat anyagát tartalmazza, amely kb. 55 %-át képezi a teljes nyomtatott Index anyagának /2.300 folyóirat/. Ez az 1.200 folyóirat azonban a legfontosabbakat foglalja magában, a kérések 75 %-a ezek alapján teljesíthető. Ma a MEDLINE adattára kb. félmillió cikk adatait tartalmazza és az Index Medicus megjelenésének megfelelően, havonta gyarapszik az újabb kötet anyagával.

A cikkek tartalmi feltárása - éppugy mint az Index Medicusban - tárgyszavakkal történik. Mig azonban az Index Medicusban átlag 3 tárgyszó alatt jelenik meg egy cikk, - csupán a fő aspektusokat jelölve - addig a MEDLINE-ban átlag 12 tárgyszó jellemez 1-1 cikket, jelezve a speciálisabb vagy másodlagos aspektusokat is.

A visszakeresés elsősorban téma szerint történik. A számítógép kb. 9.000 tárgyszót és ezek kombinációját ismeri fel. A tárgyszavakon kívül még a következő adatok használhatók fel kereséskor: a szerző neve, a közlemény címében található szavak, a megjelenés időpontja, a közlemény nyelve, a folyóirat megjelölése vagy mindezeknek az elemeknek a kombinációja. A keresés eredményként a felhasználó egy cikkbibliográfiát kap, amely minden esetben tartalmazza a szerzőt, a címet és az egyéb bibliográfiai adatokat, de mód van a cikket jellemző tárgyszavak kiírására

is. A felhasználók többsége megelégszik a végberendezésen megjelenő, rövidebb címlistával, de kb. egyharmaduk teljes bibliográfiát kér, amelyet off-line módon készítenek el és másnap postára adják a felhasználó részére.

A végberendezések használata egyszerű, s a könyvtárak egy része arra bátorítja az olvasókat, hogy maguk "beszélgessenek" a számítógéppel. Minden MEDLINE-t használó intézetnek van azonban olyan szakszemélyzete, amelyet megtanítottak az indexelésre és a keresésre, beleértve a BOOLE-féle "ÉS" - "VAGY" - "ÉS NEM" műveleteket alkalmazó stratégia használatát is. Ez azért szükséges, mert feldolgozáskor a tárgyszavazás nem géppel történik, tehát a szubjektivitás teljesen nem küszöbölhető ki. A keresés részben arra irányuló erőfeszítés, hogy megállapítsák, az adott téma vajon mely tárgyszavak alatt került be az adattárba. Az oktatásban részesült személyzet segíti a felhasználókat a bonyolultabb keresések egyértelmű megformulázásában. A keresések időtartama átlagosan 30 percnél rövidebb.

A MEDLINE adatbázis hatalmas fenntartási költségeit az NLM vállalja, a hálózat tagjai pedig csupán saját végberendezéseiket, a személyzet költségeit és a hálózat legközelebbi csomópontjáig a vonal költséget biztosítják a szolgáltat működtetésére. A felhasználó által fizetett díj szinte névleges; egy átlagos keresés maximum 7,5 \$-ba, de többnyire csak 2-5 \$-ba kerül.

Az NLM legfontosabb on-line információs szolgálata a MEDLINE, de ezt kiegészítik egyéb on-line rendszerű szolgáltatások. A pharmacologia-toxicologia, környezetvédelem és munkaegészségügy területéről ad tájékoztatást a TOXLINE. Elsősorban a könyvtárak munkáját segíti a CATLINE és a SERLINE. Az első az NLM-ben 1965-óta katalogizált monográfiákat tartalmazza, a második pedig 100 nagy orvosi könyvtárban található, több mint 5.000 időszaki kiadvány lelőhelyét adja meg. Különlegesen gyors szolgáltatás a SDILINE, amely mindig az Index Medicus soron következő számának teljes címanyagát bocsátja rendelkezésre, éspedig hetekkel az adott szám megjelenése és postázása előtt.

Meddig terjed a MEDLINE hatósugara? Vajon eljut-e a műszakilag és anyagilag gyengébb helyzetben lévő országokba is, amelyek nem tudnak közvetlenül bekapcsolódni a számítógépes rendszerbe?

A bevezetőben már említettük, hogy MEDLINE Centre létesült a WHO genfi központjában is. Ellátja szakirodalommal a WHO munkatársait, személyzetét, de fő feledatának nem ezt tekinti, hanem a fejlődő országokban dolgozó egészségügyi szakemberek segítségét. A WHO MEDLINE Centre 1974 szept. 1-én lépett teljes működésbe - néhány hónapos kísérleti időszak után. Már az első hónapok statisztikai adatai is azt mutatják, hogy az

érdeklődés a vártnál sokkal nagyobb. 1974 április közepétől szeptember végéig 711 keresést végeztek, ebből 282-t a genfi WHO Központ dolgozói részére, 148-at a WHO regionális hivatalaiban dolgozók részére, és 281-et a különböző WHO tagállamok egészségügyi szakemberei részére. A WHO MEDLINE Centre jó propaganda munkája és a tagállamokban dolgozó szakemberek lelkes reagálása következtében szeptemberben már több keresést végeztek a tagállamokból érkező kérésekre mint WHO dolgozók kérésére. Természetesen Ázsiából vagy Afrikából a kérés postán érkezik Genf-be, majd az összeállított bibliográfia ismét postán jut el a felhasználóhoz. Tanzánia, Irán, Egyiptom és Tunézia veszik igénybe leggyakrabban a MEDLINE-t. A fejlődő országok szakemberei a szolgáltatást tértímentesen kapják.

A WHO MEDLINE Centre dolgozóit érdekli munkájuk hatékonysága, ezért szeptember óta minden irodalomjegyzékhez egy kérdőívet mellékelnek, amelyet kitöltve kérnek vissza. A felmérés segítségével tisztább képet akarnak nyerni a felhasználók információs igényeiről, meg akarják állapítani, hogy mennyire értékes a kapott információ a felhasználó számára, s javítani kívánják a MEDLINE Centre munkájának technikáját.

Hogyan kapcsolódik be az Országos Korányi Tbc- és Pulmonológiai Intézet könyvtára a MEDLINE hálózat szolgáltatásába?

Az intézet szakkönyvtára 1972 óta kapott MEDLARS rendszerrel összeállított téma-bibliográfiákat a WHO MEDLARS Centre-től. Az általuk kitöltött kérőlap postára adása és a bibliográfia megérkezése között 4 hét telt el. 1974 nyara óta a kéréseket MEDLINE rendszer elégíti ki, és így a bibliográfia kb. két héttel később elküldése után már kezükben van. Ezek az irodalomjegyzékek sokat segítenek az intézet orvosainak és kutatóinak az összetett és speciális témák irodalmának felkutatásában. A WHO MEDLINE Centre szolgáltatásán kívül az intézet könyvtára - ugyancsak térítésmentesen - kap MEDLINE segítséget a New York-i Cornell Universitytől, mint az NLM egyik hálózati csomópontjától.

Igy orvosaink és kutatóink egyre növekvő szakirodalmi igényét a könyvtár két MEDLINE Centre-től elégítheti ki.

xx xx xx

x-x A közölt szám adatok 1973-as ill. 1974-es állapotot rögzítenek.

I R O D A L O M

- 1./ DAY, M.S.: Computer-based Retrieval Services at The National Library of Medicine. Federation Proceedings, 1974. 33 1717-8.
- 2./ Kulcs a számítógéphez. I-II. Szerk. WOLTERS-M.F.
Bp. Műszaki Könyvkiadó, 1972.
- 3./ McCARN, D.B. - LEITER, J.: On-Line Services in Medicine and Beyond. Science, 1973, 181 318-24.
- 4./ MEDLINE News. WHO Library Acquisitions. 1974. 27 156-60.
- 5./ MEDLINE News. WHO Library Acquisitions. 1974. 27 205-6.
- 6./ MEDLINE News. WHO Library Acquisitions. 1974. 27 230.
- 7./ OROSZ, G.: A MEDLARS: Bibliográfia-készítés elektronikus adatfeldolgozó berendezésekkel. Az Orvosi Könyvtáros. 1964. 4 2, 19-37.
- 8./ Szóbeli tájékoztatás, amit a szerző az Egyesült Államokban tett tanulmányutja során kapott.

SZEPESINÉ BENDA Mária

Az orvostudományi tájékoztatás integrált
szervezetei

1. rész

Nemzeti és világszervezetek. A tájékoztatás
néhány fejlett nyugati országban.

Számos kapitalista országban /Egyesült Államok, Anglia, Franciaország, Svédország stb./ létesítettek orvostudományi információs szervezeteket, azonban lényegében egyik sem tekinthető véglegesen kialakult rendszernek. És ez egyik előnyük, jó oldaluk is. Ezek a rendszerek dinamikusak és alkalmazkodni tudnak az igényekhez.

A legfejlettebb és a legkorszerűbb az USA információs szolgálata, élén az országos orvostudományi könyvtárral /National Library of Medicine/.

Az USA-ban az utolsó tíz évben az információs szolgáltatások kutatása és bevezetése az 1963-ban megfogalmazott elv szerint folyt: "A tudomány és a technika fejlesztése nemzeti szükségesség, a jó információcsere pedig elengedhetetlen feltétele az eredményes fejlesztésnek."

A műszaki-tudományos információ problémáit a szenátus és a kongresszusi képviselőház megfelelő bizottságai tanulmányozták és vitatták meg. A szövetségi hatóságok az információs munka centralizálására és egységesítésére irányuló intéz-

kedések egész sorát valósították meg: állami dokumentációs és információs központokat létesítettek, valamint megfelelő irányító szerveket a központi államapparátusban, többféle információs tárolási és kereső szisztémát dolgoztak ki.

Az USA-ban fejlett hálózatot alkotnak a műszaki-tudományos információs szervek és szolgálatok, amelyek az állami intézmények, magáncégek és egyes személyek szolgálatára állnak. De ez nem országos rendszer. Inkább egymással elég lazán összefüggő többfajta információs szolgálatról beszélhetünk. Ilyenek: a szövetségi költségvetésből fenntartott állami információs szervek; ipari cégek; intézményeik és vállalataik információs szolgálatai; egyetemek és műszaki főiskolák mellett működő információs központok; különböző műszaki-tudományos társaságok mellett működő információs szolgálatok; kereskedelmi /magán jellegű/ cégek és vállalatok, amelyek különböző típusu információs anyagokat gyűjtenek és bocsátanak minden igénylő rendelkezésére térítésért.

Az elmúlt években több ízben történtek kísérletek az egész információs tevékenység egyesítési és összehangolási lehetőségeinek tanulmányozására. A szövetségi közigazgatási szervek megbízásából néhány évvel ezelőtt a "System developments" nevű cég megpróbálta formába önteni az országos információs rendszerrel szemben támasztott követelményeket, amely összes láncsze-

mének koordinált működését és továbbfejlesztésének lehetőségeit irányozza elő.

A két legnagyobb információs szerv közvetlenül az USA kongresszusának van alárendelve és nem tartozik a végrehajtószerv hatáskörébe: a kongresszusi könyvtár - az USA legnagyobb könyvtára -, amely számos kérdésben információs központként is szerepel és az Állami Kiadó /Government Printing Office/, amely biztosítja a kongresszus és az USA kormány minden dokumentumának kinyomtatását. A többi állami információs szerv, a végrehajtó szerv, azaz a szövetségi kormány vezetése alatt áll.

Az USA kormánya még 1950-ben létrehozta a Nemzeti Tudományos Alapot, amelynek feladatkörébe tartozik az országban folyó tudományos kutatómunka főbb irányainak meghatározása, koordinálása és ösztönzése, anyagi eszközökkel is. 1958-ban a kongresszus jóváhagyta a műszaki-tudományos információ vezetőségének a megalakítását a Nemzeti Tudományos Alap keretében. Ennek feladata az állandó kapcsolat biztosítása a kormányzati és különböző magánjellegű tudományos kutatószervezetek információs szolgálatai között. A vezetőségnek ellenőriznie kell, vajon rendszeresen beérkezik-e minden fontos műszaki-tudományos információ az érdekelt szervezetekhez és cégekhez. A műszaki-tudományos információs szolgálat fenntartására és fejlesztésére az USA szövetségi költségvetéséből fordított összeg - a legutolsó

évet leszámítva, amikor a növekedési tendencia megállt - minden évben több volt az előzőnél, évente átlagosan 400 millió dollárt tesz ki.

A többi kormányzati információs szerv többségének különleges feladatai vannak. Ezekhez tartoznak például a honvédelmi minisztérium, az egészségügyi, művelődésügyi, társadalombiztosítási minisztérium információs szervei. Az utóbbiak saját tudományos és technikai ágazatukban végeznek információs munkát.

Az Egészségügyi, Művelődésügyi, Társadalombiztosítási Minisztériumban több információs rendszer van. A művelődésügyi információs kutatási rendszer 114.000 folyóiratcikk és előadás adatait tartalmazza, a statisztikai - a STAR - a társadalombiztosítási ügyvitelt látja el és könyvtárban 1 millió oldalnyi adatot mintegy 12.000 statisztikai táblázatot tartalmaz. Évente 5.000 újabb táblázat egészíti ki a rendszert. Az adatok magukba foglalják a különféle társadalombiztosítási programok alapján kifizetett segélyek adatait is.

Magában az USA nemzeti orvosi könyvtárban is több információs rendszer van. 1964-ben beindult a MEDLARS elnevezésű orvostudományi adatgyűjtő és kereső rendszer. Erről már többször írtunk, most csak a teljesség kedvéért néhány adat: 1972-ben 233.000 cikket indexelt, több mint 13.000 irodalomkutatást végeztek az országon belüli igények alapján, 12.000 keresést külföldről

kértek. 1963 óta mintegy 3,5 millió adatot regisztráltak, ez az adatmennyiség évente 2.300 orvosi-biológiai folyóirat mintegy 220.000 cikkének adataival egészül ki. A regisztrált cikkek fele nem angol nyelvű /összesen 60 nyelv/.

Nem sokkal a MEDLARS életbe léptetése után az orvostudományi könyvtár hozzálátott a keresés műveleteinek decentralizálásához, mégpedig oly módon, hogy fiók-hálózatot létesített az USA különböző részein és sok más országban. Jelenleg 8 ilyen fiók van: Ausztráliában, Kanadában, az NSZK-ban, Franciaországban, Japánban, Svédországban, Angliában és a WHO mellett. Némelyik fiók maga is központtá vált és ellát más országokat. Például az angliai fiók-MEDLARS sok intézményt lát el Franciaországban, bár Párizsban van fiók MEDLARS, a svéd fiók ellátja Norvégiát és Finnországot.

A könyvtárban a MEDLARS-2 rendszer új variánsa alakult ki, az elvi különbség abból adódik, hogy nagy hatótávolságú automatizált összeköttetési rendszert alkalmaz a számítógép és az igénylők között az igények betáplálása és a válaszok kiadása kapcsán és a számítógépek és indexelők között a kereső dokumentum minták betáplálása kapcsán.

1971 novemberében vezették be az új elektronikus-számítógép szolgáltatást orvosok és más szakemberek számára - a MEDLINE-t.

Lásd G. Nagy Yvette és V. Szeewald Judit e számunk 216. oldalán megjelent cikkét!

MEDLINE központok Svédországban, Svájcban és Kanadában vannak és dolgoznak a szolgáltatás nemzetközi méretű bővítésének tervezetein.

1972 elején beindítottak egy másik információs kereső szolgálatot, a TOXICON-t, amelyet a könyvtár információs szakszolgáltatása dolgozott ki a környezet- és egészségvédelmi szakemberek toxikológiai információval és adatokkal való tökéletesebb ellátására. 1972-ben a TOXICON információs adatgyűjteménye mintegy 175.000 egységből állt.

A nemzeti orvostudományi audiovizuális központ dolgozza ki az információkereső szolgálatot az oktatáshoz szükséges, nyomtatásban meg nem jelent anyagokra vonatkozóan. Ez a rendszer - az ABLINE - is a MEDLINE eleme lesz majd.

A kidolgozás alatt álló számítógépes CATLINE rendszer az orvosi könyvtár katalógusát készül memóriába betáplálni a regionális könyvtárak munkájának a megkönnyítésére.

A SERLINE biztosítja majd több mint 5.000 biológiai-orvostudományi periodikum címeinek a visszakeresését, beleértve a lelőhelyüket jelölő kódokat is. Az utóbbi szolgáltatást is a regionális könyvtárak munkájának, szerzeményezésének és a könyvtárközi kölcsönző munkának a megkönnyítésére fogják bevezetni.

Az Egyesült Államokban az információs munka gépesítése minden körülmények között kellő technikai-gazdasági megalapozottsággal történik.

Az elektronikus számítógépek ugyan tulságosan is elárasztották a piacot és ez gyakran nem rentábilis. Ugyanakkor ez kétségekívül kihatott az információs szolgáltatásokban való felhasználásukra. Itt is tulzások adódnak néha. De amikor a használat során bebizonyosodik, hogy az automatizált rendszer alkalmazása nem célszerű, visszatérnek akár a legegyszerűbb manuális eljárásokra is.

Az USA számos információs központja nagy gondot fordít arra, hogy igénylőket idejében, alaposan, gyorsan lássa el jelző információkkal és referátumokkal. A gyorsaságról: A Chemical Abstract c. referáló folyóirat átfutási ideje 14 hét, A Current Contents című jelző bulletiné 14 nap, az Index Medicusé 5 nap. Az USA nemzeti műszaki információs központjának expressz-információja naponta háromszor jelenik meg. Ehhez járul az információs munka nagyfoku gépesítése, a számítógépek széleskörű alkalmazása a jelző információk gyűjtésében és kiadásában is, továbbá új nyomdatechnika és technológia alkalmazása is /például expressz-fénymásoló gépek stb./.

Orvostudományi információs szolgáltatások

Nagy-Britanniában

Nagy-Britannia információs rendszerében nincs olyan orvostudományi tájékoztató intézmény, amely egyesítené magában a könyvtári és az információs feladatkört. Az angliai tudományos élet szellemi hagyományai révén az itteni tájékoz-

tató szolgálatok az USA-tól teljesen eltérő képet mutatnak. Az angliai orvostudományi információs munka tapasztalataiból két momentumot érdemes kiemelni: a szakosított /önálló, vagy a legnagyobb tudományos központok és társaságok bázisán működő/ orvosi könyvtárak lehetőségeinek maximális kihasználását és az együttműködést a legismertebb külföldi információs rendszerekkel /az USA-ban a MEDLARS/, ami növeli az ország mérsékelt anyagi keretek között működő szolgálatának hatékonyságát.

Az orvostudományi információ problémáival főleg a nagy szakosított könyvtárak foglalkoznak.

Az ország fő orvosi könyvtára valójában a Királyi Orvostársaság Könyvtára, amely nem állami szubvencióval működik, hanem magánjellegű intézmény és a Társaság tagjai tartják fenn. A könyvtár állomány kb. 400.000 kötetből áll /többek között értékes történelmi kollekciókból/ és 4.500 időszaki kiadvány, ezekből 2.300 kurrens periodika. A meghatározott témakörű anyagok keresését /válogatás/ kísérletképpen megpróbálják a MIS / Management Information System/ Elektronikus Számítástechnikai Osztály segítségével megoldani.

Az utóbbi években kezdte az orvosi szakirodalmat az Országos Műszaki Tudományos Kölcsonzó Könyvtár is, amely jelenleg az ország vezető könyvtára az információs szolgáltatások terén, többek között az orvostudományi információ terén is.

Ez egyike az ország legnagyobb könyvtárainak, az általános könyvtárakétól teljesen eltérő feladatokkal. Nem szolgál ki egyes olvasókat, csak testületi kölcsönző könyvtár, vagy ahogyan a könyvtári dolgozók mondják: "a könyvtérek könyvtára".

A könyvtár célja beszerezni és feldolgozni az egész világ műszaki-tudományos priodikáit, a nyelvtől függetlenül; ami a könyveket illeti, az állományba csak a legjelentősebb könyvek kerülnek be.

A könyvtár tematikája felöleli a tudomány és technika minden ágát, beleértve a mezőgazdaságot és orvostudományt is.

Az Országos Orvostudományi Kutató Intézet Könyvtára - /Mill Hill, London/ - jelenleg vezető szerepet tölt be az ország tudományos kutató intézeti könyvtárai között. Több mint 30.000 kötet könyve van, mintegy 500 kurrens periodikája és igen sok különlenyomata különböző szerzők cikkeiről. A könyvtár ellátja mind az intézet tudományos munkatársait, mind a többi intézményben dolgozó, de a MIS rendszerrel kapcsolatban álló tudományos munkatársait. A könyvtárnak elegendő sokszorosítógép áll rendelkezésre.

Tájékoztatási célra használják Angliában a Current Serials című kiadványt is, amelyet kétfévenként újból kiadnak és amely a világ időszaki kiadványainak a legteljesebb listáját tartalmazza.

Nagy-Britannia speciális szervezete a British Council, amely ellátja információval az érdekelt intézményeket. A British Council állományába orvosi osztály és orvosi könyvtár is tartozik, amely biztosítja az orvostudományi információs szolgáltatásokat. A B.C. orvosi könyvtára megkap minden új angol orvosi könyvet, brosurát és időszaki kiadványt, felelős a B.C.-t meglátogató minden személy /többek között aspiráns, ösztöndíjasok stb./ és hozzá forduló szervezet orvosi szakirodalmi információval való ellátásáért. Közli a forrásmunkák lelőhelyeit is és ellátja szakirodalommal a külföldi országok hozzá forduló könyvtárait is a fiókokon keresztül a követségek útján. Külföldi egyetemek hozzájuk forduló előadóit is ellátják szakirodalmi információval. Összeállítja és szerkeszti a havonta megjelenő "British Medicine" c. lapot /havi folyóirat, amely felsorolja az új könyveket, a tudományos előadások címét, a hivatalos kormányközleményeket, főleg az egészségügyi vonatkozásúakat és a megrendezésre kerülő nemzetközi kongresszusok adatait/. Kapcsolatot tart fenn a Központi Infomációs Hivatal és az Országos Könyv-Liga között az orvosi könyvek listájának publikálásával kapcsolatban, kontaktusban áll külföldi orvosi folyóiratok kiadóival.

A British Council orvosi osztályának és könyvtárának részvételével évente háromszor kiadják a "Brit Orvosi Bulletin"-t - az angol orvosi

szakirodalom egyedülálló kiadványát - amelynek minden száma egy külön symposiummal foglalkozik, ismertetve azon orvosi kutatások terén elért hazai eredményeket, amelyekben Anglia vezető szerepet játszik.

Nagy-Britannia orvostudományi információs intézményeinek munkatapasztalatai közül figyelemre méltó, hogy az információs anyagok kiválasztásában és primer előkészítésében nem az információs szolgálat orvosi képzettségű speciális állományu tudományos munkatársai vesznek részt, hanem az ország vezető kutató intézményeinek kvalifikált tudományos munkatársai, akik ezt a munkát összekapcsolják saját, a tudományos forrásművekkel összefüggő munkájukkal. A könyvtári dolgozók csak rendszerezik ezeket az anyagokat és publikálják az orvosi könyvtárak által megjelentetett megfelelő kiadványokban.

Nagy-Britannia információs, köztük orvostudományi információs szervezetei - bár munkájukban a gépesítést alkalmazzák -, korántsem olyan automatizáltak, mint az Egyesült Államok információs szervezetei, de magas színvonalu és körültekintő, intellektuálisan szervezett szolgáltatások hálózatát hozták létre.

Orvostudományi tájékoztatás a Német Szövetségi Köztársaságban

Az NSZK tájékoztatási szervezetei leginkább tudományos intézmények keretében működnek. Az orvostudományi tájékoztatást a DIMDI /Deutsches Institut für Medizinische Dokumentation und Information/ és a Kölni Egyetem Orvosi Könyvtára /Zentralbibliothek der Medizin stb./ végzi. Erről számol be G. NAGY Yvette "A Kölni Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtára és a WHO Dokumentációs Szolgálat a tudományos tájékoztatás szolgálatában" című cikkében. /Orv. Könyvtáros, 1973, 13, 2, 119-133./

Orvostudományi tájékoztatás Franciaországban

Franciaországban tájékoztatási rendszerre vonatkozó kutatásokat már évek óta /1966/ folytattak. A francia Országos Orvostudományi és Egészségügyi Intézet /az INSERM/ saját országos jellegű dokumentációs központját, az IMA-t /Information Médicale Automatisée/ 1968-ban hozta létre. A dokumentációs rendszert üzemszervezési módszerekkel dolgozták ki. Az IMA-val akarják ellátni a teljes franciaországi orvostudományi és biológiai kutatást dokumentációs szolgáltatásokkal. Ez a már meglévő - de korántsem országos jellegű - bibliográfiai és dokumentációs

szolgáltatások mellett fog működni és a jövőben nemcsak szakirodalmi tájékoztatást fog nyújtani, hanem faktográfiai információs szolgáltatása is lesz, adatbank segítségével.

A bibliográfiai tájékoztató szolgálat már működik. Telefonon, írásban, telex útján adnak tájékoztatást /évente mintegy 1200 kérésre/. Az intézet jövőjét az adatbank-rendszer jelenti. Egyelőre két tudományterületen kezdték el: az enzimológia és a toxikológia körében. Az ide tartozó dokumentumok adatait dolgozták fel. Ez a két szolgáltatás szakmai szempontból igen színvonalas és alapos, de az adatok mennyisége és a szétsugárzás köre semmiképpen sem teszik országos jellegű szolgáltatássá.

Igazi automatizált, széles volumenű, rendszer-szerű szolgáltatást a Párizsban működő MEDLARS-alközpont nyújt.

-.-.-.-.-.-

Nemzetközi együttműködés az orvosi
tudományos tájékoztatás területén[†]

A nemzetközi együttműködés koncepciója természetesen elsősorban a Szovjetunió nagymultu tapasztalatai felé orientálódott, és lassanként a teljesítőképesség és szervezettség növekedésével belenőtt a szocialista közösségbe.

A nemzetközi együttműködés fejlődését elsősorban az alábbi két szempont alapján kell szemlélünk.

1. A nemzetközi tapasztalatok és eredmények hasznosítása saját tájékoztató szolgáltatásaink kiépítésében az orvostudomány területén.

Az első tájékoztató szolgáltatások egyikeként jelentette meg a Volk und Gesundheit kiadó Berlinben, 1954-től 1964-ig a "Die Medizin der Sowjetunion und der Volksdemokratien im Referat" /A Szovjetunió és a népi demokráciák orvostudománya referátumokban/ című referálólapot a korábbi berlini "Institut für Dokumentation der Deutschen Akademie der Wissenschaften" / A Német Tudományos Akadémia Dokumentációs Intézete/ kiadásában. Ezen kívül kiadta a "Bibliographie

[†]a DDR- Medizin-Report 1974, 3, 10, 385-390. oldalán megjelent cikk átvétele.

deutscher Übersetzungen aus den Sprachen der Völker der Sowjetunion und der Länder Volksdemokratien" /Német fordítások bibliográfiája a Szovjetunió és a népi demokratikus országok közleményeiről/ c. kiadványt.

A fenti kiadványok célkitűzésének megvalósítása, ti., hogy elsősorban a Szovjetunió és a szocialista országok orvosi irodalmát tárjuk fel és tegyük hozzáférhetővé az NDK orvostudománya és gyakorlata számára, tájékoztató tevékenységünknek máig fő feladata maradt.

Amikor a referálólap megszűnt, azt terveztük, hogy a Szovjetunióban 1954 óta megjelenő orvosi referálólapot, a Medicinszkij Referativnij Zsurnal-t teljes terjedelmében hasznositjuk az NDK-ban. A kísérlet meghiúsult, és máig sem sikerült egy olyan tájékoztató eszközt teremtenünk, amely a kutatókat és orvosokat folyamatosan tájékoztatja a korszerű szovjet szakirodalom lényeges tartalmáról. Egy ilyen nagyterjedelmű vállalkozás még központilag is aligha valósítható meg. Ezért más utakat kerestünk, amelyek arra irányultak, hogy a használónak nagyobb mértékben szolgáltatassuk közvetlenül az eredeti irodalmat. Ezeket a törekvéseket az 1973-ban megvitatott "Die Erwerbung und Propagierung der Fachliteratur aus den sozialistischen Ländern im IWT Medizin der DDR" /A szocialista országok szakirodalmának beszerzése és propagálása az NDK IWT Medizin-ben/ című ajánlásban összefoglaltuk. /1/

A szovjet "Orvosi és orvostechnikai tájékoztatás Összövetségi Kutató Intézete" /VNIIMI/ szolgáltatásainak és az általa kiadott tájékoztató eszközöknek a propagálása beszámoló /2/, valamint pl. az 1970-71-ben, az NDK orvosi körzeti könyvtárában rendezett kiállítások segítségével megkezdődött.

Ma az összes szocialista ország orvosi tájékoztató központjával kicseréljük a központilag kidolgozott tájékoztató eszközöket. Ezek az IWIM-ben /Institut für Wissenschaftsinformation in der Medizin = Orvostudományi Tájékoztató Intézet/ rendelkezésére állnak, illetve a vezető kutató intézetek számára kiértékeljük, a DDR-Medizin-Report-ban pedig közöljük vagy saját kezdeményezés alapján szétküldjük azokat. Az MRZs mellett később a VNIIMI "Expressz Információ" sorozata is megkapható lesz a postai hírlap-terjesztő útján.

A "Sowjetische medizinische Zeitschriften in DDR" /Szovjet orvosi folyóiratok az NDK-ban/ című propagandabrosurát nagy példányszámban szétsztottuk.

Az IWIM nagyvolumenű kiadványcserét folytat a moszkvai Állami Orvostudományi Központi Könyvtárral /GCNMB/, ennek során az NDK kutató intézetei számára ajánlójegyzék alapján beszereztük a szovjet orvosi kutatóintézetek nehezen hozzáférhető közleményeit; az orvosi szakkönyvtárak egész sorának lehetőségét teremtettünk, hogy 1974-től a GCNMB által kiadott és a szovjet ill.

nemzetközi szakirodalomból készített, terjedelmes tematikus bibliográfiai kartonanyag egyes sorozatait megkapják, és ezzel egy fontos tájékoztató eszközt közvetlenül hasznosítsanak az orvostudomány és gyakorlat szempontjából. A GCNMB-vel folytatott nemzetközi kölcsönzés során az IWIM a nehezen hozzáférhető szovjet szakirodalom beszerzésének további forrásait tárta fel.

A tudományos szemlék, az egyes országokról készült tanulmányok és a kádereknek nyújtott információk cseréje, amelyben 1973-ban a Szovjetunióval és a szomszédos szocialista országokkal megegyeztünk, megteremti a célzott hozzáférést a fontos kutatási témák és egészségpolitikai kérdések szintetikus információihoz.

Már 1964-ben terveztük a folyóirattartalomjegyzék-szolgáltatás létrehozását. E kezdeményezés gazdasági okok miatt egyelőre a Deutsche Staatsbibliothek /Német Állami Könyvtár/ kezében maradt, amely folyóirat-tartalomjegyzék-szolgáltatásába 1968 óta orvosi folyóiratokat is bevont. Amikor 1971-ben kapcsolataink a varsói Orvosi Főkönyvtárral szerződéses formát öltöttek, elhatároztuk, hogy a lengyel partnertől átvesszük és kétnyelvű kiadásban megjelentetjük az NDK-ban az "Informacja Biezaca"-t /Tájékoztató Bulletin/. Ez 1974 óta a postai hírlapterjesztőn keresztül kapható. Aktualizálásán ez idő szerint komolyan dolgozunk. A források az IWIM-en keresztül hozzáférhetők.

Problémát jelentenek ma is, mint régebben, a speciális kérdések alapján készítendő recherche-bibliográfiák. Az IWIM-nek nincs saját információs fondja, ezért csak kivételesen és nagy költséggel állíthat elő néhány recherche-bibliográfiát. A Szovjetunió /VNIIMI/, Csehszlovákia /SUZDKS/ és Lengyelország /GBL/ orvosi tájékoztató központjainak információs fondja nagyvolumenű. Az ott készített irodalomkutatások eredményeit közléteszik /3/. E jegyzékeket 1973 óta az IWIM kiértékeli és válogatottan közli /4/. Az irodalomösszeállításokat megrendelésre az IWT Medizin használóinak a szocialista partnerintézetektől beszerezzük.

A szocialista országok működőképes automatizált orvosi tájékoztató rendszerének létrehozásáig a recherche-közvetítés e formája az NDK-ban továbbra is jelentős.

2. Az NDK közreműködése a szocialista együttműködés fejlődésében az orvostudományi tájékoztatás területén.

A nemzetközi kooperáció mindenekelőtt a Szovjetunióval való kétoldali kapcsolatok felvételével és kiépítésével kezdődött. 1971 tavaszán bilaterális megállapodás jött létre az IWIM /Orvostudományi Tájékoztató Intézet/ és a VNIIMI között. 1972 óta kölcsönösen összehangolt éves tervek szerint dolgozunk. A rákövetkező években a legtöbb szocialista országgal hasonló megállapodást kötöttünk. Ezek képezik az ismertetett

szolgáltatások alapját. A kölcsönös kontaktus és a tanulmányi látogatások elősegítették, hogy a létrejött kapcsolatok állandóan szorosabbá és mindkét fél számára hasznosabbá váljanak.

A szocialista országok egészségügyi miniszterei VII. konferenciájának javaslatára a VIII. miniszteri konferencián, 1966. júniusában ill. júliusában, első ízben kerültek napirendre az orvostudományi tájékoztatás problémái is. Ez az első szakértői tanácskozás, amelyen mindenekelőtt az orvostudományi tájékoztatás alapvető problémáinak aspektusait tisztázták, hangsúlyozta, hogy a szocialista országok e területen végzett közös munkája elválaszthatatlan alkotórésze a tudományos együttműködésnek. Az információs rendszer további tökéletesítése mellett kiadványcserét és információcserét határoztak el. Ezen a tanácskozáson felvázolták néhány jelentős tevékenység irányvonalát:

- I. Állandó "Tájékoztató" munkacsoport létrehozása a szocialista országok képviselőiből.

Ennek megfelelően a következő években további szakértői tanácskozásokat folytattak az orvostudományi tájékoztatás problémáiról:

2. Szakértői tanácskozás Szófiában, 1968. júniusában
3. Szakértői tanácskozás Budapesten, 1969. decemberében

4. Szakértői tanácskozás Berlinben, 1971. májusában
5. Szakértői tanácskozás Varsóban, 1972. júniusában
6. Szakértői tanácskozás Várnában, 1973. novemberében.

II. A nemzeti szakirodalom szervezett eljuttatása a szovjet referálólaphoz az MRZS-hez.

1960 óta az NDK tudományos munkatársainak egész sora működött közre ennek az orgánumnak szerkesztőségi kollégiumában. 1972 óta az együttműködés központilag az IWIM-en keresztül, külső referensek által történik.

III. Egységes nomenklatura kialakítása az orvostudomány és az egészségügy területén: tezaurusz létrehozása, az osztályozómunka fejlesztése.

IV. A legfontosabb információs eszközök egyikének a jeladó információt tekintetük /folyóirat-tartalomjegyzékek terjesztése/

A következő szakértői tanácskozásokon a számítógépes adatfeldolgozás előkészítésének problémái mellett, amelyek az egyes szocialista országok eltérő tapasztalataiból adódnak, az információs szolgáltatások közös kiadásairól tanácskoztunk. Ezzel összefüggésben nyújtott az

NDK adatokat az orvosi szakfolyóiratokról, az NDK orvosi tájékoztató intézményeiről, a képzés és továbbképzés kérdéseiről, a tájékoztató tevékenység terveiről, az információs eszközök cseréjéről és sok egyébéről.

A nemzetközi együttműködés fontos előfeltétele volt - s ez nem hanyagolható el - a nemzeti tájékoztató rendszerek kiépítése és megerősítése az orvostudomány területén. A megelőző munkálatok egész sorára volt szükség ahhoz, hogy az egységes nemzetközi tájékoztató rendszert előkészíthessük. Ehhez tartozik a "Wo sind welche?" című folyóirat lelőhelyjegyzék, az "Adressbuch der medizinischen Bibliotheken und Informationsstellen"/Orvosi könyvtárak és tájékoztató intézmények címtára/ új kiadása, az egységes mikrofilmrendszer kiépítése az IWIM-ben és nem utolsósorban a VNIIMI által kidolgozott "Orvostudomány" tezaurusz német változatának kidolgozása. A fenti munkához sorolható még az NDK orvosi folyóirat irodalmának regisztrálása és e bibliográfia rendszeres közlése a "DDR-Medizin-Report"-ban. A tezaurusz munkálataival és a mikrofilm-rendszer kiépítésével kapcsolatban tapasztalatcserét folytattunk a szomszédos szocialista országok képviselőivel, Berlinben. Az IWIM őszi szemináriumán, amelyet az orvosi könyvtárak és tájékoztató intézmények vezetői számára rendeztünk, 1973-ban első ízben a szocialista partnerországok képviselői is ismertették tájékoztató tevékenységük problémáit és eredményeit. Az ilyen beszámolók a jövőben hasznos hagyománnyá válhatnak.

Mindezzel az NDK-ban is kedvező feltételek jöttek létre a szocialista országok jövőbeni egységes orvostudományi tájékoztató rendszerbe való fokozatos integrálódásához.

Az 1973-as, VI. várnai szakértői tanácskozásnak - amely elemezte és kiértékelte a szocialista országok jelenlegi orvostudományi tájékoztató munkáját - fő feladata volt egy ilyen egységes rendszer kidolgozása az alábbi tényezők figyelembe vételével:

- a tudományos információk szaporodásával, tekintettel a nemzetközi fejlődésre, hagyományos módszerekkel és nemzeti keretek között többé nem lehetséges megküzdeni,
- a szocialista integráció a KGST-államok komplex programjának megfelelően magasszintű együttműködést követel az orvostudományi tájékoztatás területén is,
- az egyenjogú és tényleges kooperáció a világméretű információs rendszerek keretében, a szocialista országok teljesítőképes információs rendszerét előfeltételezi.

Ennél fogva a VI. szakértői tanácskozáson a szocialista országok orvostudományi tájékoztatása egységes rendszerének létrehozását javasolták. /ESZNMI = Edinaja Szisztéma Naucsno-medicinszkoi Informacii/.

Időközben a rendszer felépítése a szükséges munkadokumentumok- és tervek kidolgozásával már első fázisába lépett. A rendszer alapja a nem-

zetközi munkamegosztás és kooperáció. A résztvevő tájékoztató központok mindegyike a világ-irodalomnak előre megállapított részét fogja regisztrálni és értékelni /regisztrálás, osztályozás, indexelés, számítógépbe tárolás, szekunder dokumentumok kidolgozása/. Mindez egységes módszerekkel történik majd /közös információkereső nyelv, egységes indexelési módszer, egységes adathordozók/.

A közös dokumentumtárolás mellett adattárolót /adatbankot/ is kiépítünk. Ezzel a modern számítástechnikát a dokumentum-nyilvántartás területén minőségileg magasabb szintre emeljük. Az adathordozók cseréjével és a modern kommunikációs eszközök alkalmazásával az érdekelt információk központok és a használók számára lehetővé válik a tárolókhoz való operatív hozzáférés.

A rendszer használóinak információval való ellátása az alábbi három módon fog történni:

1. Retrospektív dokumentum- és adatvisszakeresés /bibliográfiai összeállítások, adatösszeállítások, dokumentumok és másolatok rendelkezésre bocsátása/.
2. Szelektív információterjesztés /figyelőszolgálat/.
3. Szekunder kiadványok és szolgáltatások kidolgozása és rendelkezésre bocsátása jelzőinformációk, referátumok, szemlék és mások/.

Arra törekszünk, hogy az információs anyagokat mindenkor a kiadó ország nemzeti nyelvén jelentessük meg.

Az ESNMI szakterületét az egységes rubrikátor rögzíti. A használók ellátása más szakterület információival a szocialista országok mindenkori információs rendszereihez való megfelelő kapcsolatokon keresztül biztosított.

Az ESNMI kiépítése a résztvevő országok különböző indulási helyzete és a megoldandó problémák sokasága miatt csak szakaszokban történhet. Az első szakasz fő feladataihoz tartozik az egységes információvisszakereső nyelv és egységes rubrikátor kidolgozása.

A tezaurusz-rendszer két szinten jön létre:

1. Az orvostudomány, az egészségügy és háztérületeinek alaptezaurusza;
2. Speciális tezauruszok az orvostudomány és egészségügy körülhatárolt területein.

Az IWIM-ben nagy figyelmet szentelünk ennek a feladatnak. A szovjet tezaurusz szisztematikus részének német nyelvű változatát már kidolgoztuk és a szakemberek megvitatták. A szemantikai problémák mellett lényeges a meglévő nemzeti tezaurusz-rendszerekhez és más jelentős KGST információs rendszerek tezauruszaihoz való adaptálási lehetőség.

Az ESZNMI a számítógép alkalmazásával minden érdekeket központban maximális hatékonyságot ígér.

A hardware-rel és software-rel való ellátás a legmesszebbmenőkig egységesen fog történni.

Az automatizált tájékoztató rendszer megteremtésének módszertani előmunkálatai pozitívan hatnak a már meglévő és a hagyományos tájékoztatási módszerek területén folyó kooperációra: a kettős munka redukálása az összehangolt munkatervek segítségével, információ- és dokumentumcserére, támogatás a recherche-munkában stb.

Az ESZNMI kiépítése az orvostudományi tájékoztatás minőségét döntően megjavítja, és ezzel kihat az orvosi ellátásra, az orvostudományi kutatásra, valamint az egészségügyi tervezésre és vezetésre.

Egyelőre azonban nagy erőfeszítéseket kell tennünk annak érdekében, hogy az ezzel összefüggő tudományos problémákat megoldjuk, hogy az anyagi-technikai és személyzeti előfeltételeket megteremtsük.

-.--.-.-.-

Az első "vándor" AKT ülés.

Az orvosi könyvtár hálózat megszervezésekor az Egészségügyi Minisztérium utasítása az alközpontok hálózati munkájának támogatása céljából létrehozta a könyvtár mellett tanácsadó szervként a Hálózati Alközpont Könyvtári Tanácsot /AKT/. Az AKT feladata az "alközpont munkatervének, beszámolójának, működésének és a hálózati egység szervezési és gazdasági kérdéseinek megvitatása, valamint a könyv- és folyóirat rendelések koordinálása".^x

Az AKT elnöke a megyei alközpont fenntartó intézményének vezetője vagy megbízottja, tagjai a tagkönyvtárak orvostanácsadói és könyvtárosai.

Ez a tanácsadó testület az orvosi könyvtári hálózatban működik, s hogy milyen fontos szerepet töltött be a megyei hálózati munkában, azt különösen akkor tapasztaltuk, amikor a megye külföldi könyv- és folyóiratrendeléseit kellett koordinálni.

A rendelet szerint az AKT évenként legalább kétszer ülésezik, ami az utóbbi időben ritkán valósult meg. Amióta a külföldi szakirodalom beszerzésének nincs valutáris akadálya, az AKT je-

^x Az Orvosi Könyvtáros. 1961. 1., 1, 80-81 p.

lentősége csökkent, s tevékenysége visszafejlődött. Hálózatszerzte egyre ritkábban hívják össze az AKT-t, pedig a koordinálás helyett lenne sok más feladata is.

Szokás szerint az AKT üléseire az OODK megbízottját is meghívják. Ilyen minőségben szoktanak évek óta résztvenni a kecskeméti AKT ülésein. Ott ugyanis - szinte egyedül a hálózatban - az AKT továbbra is élő valóság maradt. Minden év elején összehívott ülésén a könyvtárak beszámolnak évi munkájukról és bemutatják jövő évi tervüket, amelyet közösen megvitatnak. Irásos anyagot is készítenek, amelyet az alközpont megőriz s ennek alapján tudja a könyvtárak munkáját irányítani és ellenőrizni.

A tavalyi kecskeméti AKT-n elhatározták, hogy 1975-től évente más-más tagkönyvtárban tartják meg az AKT ülést. Egyrészt azért, hogy a könyvtárosok a megye könyvtárait megismerjék, másrészt, hogy a helyi intézményben a könyvtárra irányuljon a figyelem. Az első "vándor" AKT ülést Kalocsán rendezték meg. Itt fontos határozat született Lusztig Gábor orvostanácsadó-főorvos javaslatára: az elhangzottak alapján az alközpont összefoglalja a határozatokat és a tennivalókat és a Megyei Tudományos Tanács elé terjeszti. Amikor a Megyei Tudományos Tanács egy-egy kórház szakmai kérdéseit tárgyalja, napirendre kerül a könyvtár is. Ezzel a könyvtár-ügy kilép saját szűk köréből és olyan magasabb

fórum elé kerül, amely könnyebben tudja a könyvtárral kapcsolatos problémákat megoldani.

Reméljük, hogy a "vándor" AKT kezdeményzése más megyékben is követőkre talál és az ott hozott határozat és annak várható eredménye új lendületet ad az AKT-k további munkájának a jobb könyvtári munka és a szakirodalmi ellátás fejlesztésében.

-.-.-.-.-.-

Kik veszik igénybe a műszaki és orvosi
szakkönyvtárak szolgáltatásait?

Alábbiakban tapasztalataimat szeretném ismertetni, amelyeket több éves műszaki és orvosi könyvtárban való munkám során szereztem. Az ismertetett tapasztalatok és következtetések nem vonatkoznak kutatóintézeti könyvtárakra, hanem termeléssel, illetve gyógyítással foglalkozó intézmények által fenntartott szakkönyvtárakra.

Az összehasonlításnál találunk sok közös vonást és találunk természetesen különbségeket is. Közös elsősorban az, hogy mindkét könyvtár gyűjtőköre valamelyik alkalmazott természettudomány. Az alaptudományok - matematika, fizika, kémia, biológia - irodalmának mindkét könyvtár-típusban fontos szerepe van. Sőt a műszaki tudományok és az orvostudomány számos területen szoros kapcsolatban vannak egymással. A gyógyítást és az orvostudományi kutatást egyre több gép és műszer segíti, és ezek a modern orvostudományban ma már nélkülözhetetlenek. A műszaki és orvostudományok például a gyógyszeriparban egymással szorosan összefonódnak.

Miben különböznek egymástól a műszaki és orvosi könyvtárak? A műszaki könyvtárak az orvosi könyvtárakhoz viszonyítva igen változatos

képet mutatnak, nem csak nagyság és működési feltételek, hanem gyűjtőkör tekintetében is.

Az orvostudomány az alkalmazott természet-tudományok egy kis része. Fontos része, mert közvetlenül az ember szolgálatában áll, kutatásának célja: az ember egészségének megóvása és helyreállítása. Ezért az orvosi könyvtárak gyűjtőköre és feladatai eléggé egységesek méreteikre való tekintet nélkül.

A termelőüzemek illetve a gyógyintézetek könyvtárait igénybevevő szakemberek megoszlásában találhatók különbségek, ahogyan azt egy orvosi és műszaki szakkönyvtár olvasói között összehasonlítás céljából végzett felmérés mutatja /Gallyas Gabriella: Orvosi Könyvtáros, 1974, 14, 1, 55-67./. A felmérés szerint a műszaki könyvtárat sokkal nagyobb arányban veszik igénybe a középfoku végzettséggel rendelkező szakemberek, technikusok, szakmunkások, valamint az adminisztratív és egyéb dolgozók, mint az orvosi könyvtárat az ápolónők, asszisztensnők és más egészségügyi dolgozók. Utóbbiak szinte kizárólag csak az orvosok szakirodalmi ellátását szolgálják. Ennek okát vizsgálva néhány orvosi könyvtárral kapcsolatos tapasztalatot és az abból levonható következtetéseket szeretném ismertetni.

Mindenütt, ahol gyógyító /átvitt értelemben, az összehasonlítás kedvéért: termelő/ munkát végeznek, legyenek azok az orvostudományi egyetemek klinikái, területi vezető kórházak vagy kis

ágyszámu városi, járási kórházak, feladatuk az, hogy a beteget az orvostudománynak a mindenkori legkorszerűbb színvonalán és a legújabb ismereteknek megfelelően gyógykezelésben részesítsék. Az orvostudomány: nemzetközi tudomány. Az egész világon folynak kutatások a gyógyító és megelőző munka különböző területein. Bárhol bármilyen új eredményt érnek el vagy olyan tapasztalatra tesznek szert, amivel elősegítik az ember egészségének védelmét vagy helyreállítását, azt az egész világ orvosainak rendelkezésére kell bocsátani és azoknak a lehető legrövidebb időn belül a jobb és eredményesebb eljárásokat és gyógymódokat kell alkalmazni. Ezért minden egészségügyi intézménynek többnyelvű könyv- és folyóiratállománnyal kell rendelkeznie és ezt az orvostudomány haladási ütemének megfelelően kell folyamatosan felfrissíteni.

A műszaki és orvosi könyvtár olvasói

Az olvasó szó szakkönyvtárak esetén nem egészen pontos meghatározás. A könyvtárat igénybevevő "olvasó" nem olvas a hagyományos értelemben, hanem a könyvtár által nyújtott információkat /amelyek lehetnek könyv, folyóirat, fénymásolat vagy bármilyen más dokumentum, esetleg csak szóbeli tájékoztatás/ valamilyen formában feldolgozza, felhasználja, értékesíti.

A potenciális olvasók mindkét könyvtártípusban elsősorban a felső- és középfoku végzettséggel rendelkező szakemberek. Lássuk a két olvasótípust közelebbről.

A felsőfoku végzettséggel rendelkező szakember egyetemet vagy főiskolát végzett, tehát érettségi után 3-6 éven át egyetemi vagy főiskolai tanulmányokat folytatott és utána szerezte meg diplomáját. Egyetemi ill. főiskolai tanulmányokat lehet folytatni nappali, esti vagy levelező tagozaton. Az orvoscépzésnek egyetlen módja van: egyetem végzése nappali tagozaton.

A tanulmányi idő, az érettségigtől a diploma megszerzéséig: 6 év.

A középfoku végzettséggel rendelkező szakemberek: technikusok, és talán ide sorolhatók a szakmunkások, ha az összehasonlításban az ápolónőket középfoku végzettséggel rendelkező egészségügyi szakdolgozóknak tekintjük. Az egészségügyben dolgoznak még középfoku végzettségű szakemberként a különböző asszisztensnők stb. is.

A technikusok valamennyien érettségizettek, többnyire az általános iskola elvégzése után szakközépiskolában tanultak 4 éven át.

Az ápolónők nagy része jelenleg nem rendelkezik érettségivel. Eredetileg az ápolónők 8 iskolai osztály elvégzése után 2 éves, legtöbbször munka melletti képzés után szerezték meg oklevelüket /a szakmunkásképzés ideje 3 év/. A gyógyintézményekben dolgozó asszisztensnők /labor-,

röntgen- stb. asszisztensek/ legnagyobb része érettségizett. Az asszisztensnők képzésének ideje: 2 év.

Az orvosok és az egészségügyi közép-káderek kiképzésének ideje és módja között nagy különbség van. Ugyanolyan nagy különbség van az általuk vállalható felelősség között is. Az ápolónők vagy asszisztensnők által elkövetett "műhibákért" például, amelyek a beteg életét vagy egészségét károsítják, mindenkor a felügyelettel megbízott orvost vonják elsősorban felelősségre.

Mérnök-technikus vonatkozásban nincs ilyen nagy különbség. Tapasztalt technikus bizonyos mérnöki munkaköröket is elláthat /ez jól felmérhető a meghirdetett állásokon és pályázatokon/. Orvos- ápolónő ill. asszisztensnő vonatkozásban ez elképzelhetetlen. Ezért nem lehet az iparban dolgozó technikusokat összehasonlítani a középfoku végzettséggel rendelkező egészségügyi dolgozókkal, legalábbis nem tekinthetők azonosaknak.

Az orvostudomány haladása egyre nagyobb követelményeket támaszt az ápolónőkkel szemben, ezért kívánatos volna, hogy az ápolónők is érettségivel rendelkezzenek. Ennek ma még különböző akadályai vannak: a jelenleg dolgozók egy része még ahhoz a korosztályhoz tartozik, akik szakképesítésüket akkor szerezték meg, amikor az ápolónők nem igen rendelkeztek érettségivel. Ezek az ápolónők ma már nagyrészt családanyák,

becsülettel helytállnak a munkában, és a gyógyintézmények még most is az ő munkájukra és évtizedes tapasztalatukra támaszkodnak. Egyébként az ápolónők számára az érettségi ma sem kötelező.

A fiatalabb ápolónői korosztálynak egy része érettségizett. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy a szakmát változtatók, az elvándorlók nagy részét éppen az érettségizett ápolónők teszik ki. Az érettségizett fiatal lányok sokszor csak jobb híján választják az ápolónői munkakört, nem tekintik hivatásnak, csak átmeneti megoldásnak, amíg "valami jobb nem adódik". Ezek természetesen nem látogatják az orvosi könyvtárat /kivételt képeznek az orvosegyetemre pályázók/ annak ellenére, hogy a legalkalmasabbak volnának arra, hogy szakmailag továbbképezzék magukat.

Az elvándorlásnak és a szakma iránti közömbösségnek több oka van:

- 1./ Az ápolónői munka nagy fizikai, szellemi és lelki megterhelést jelent. Ennek a munkának egy része olyan tevékenységből áll, amely elsősorban lelkiismeretességet, továbbá a beteg emberrel szemben türelmet és részvétet igényel. Ezt viszont nem lehet iskolai végzettséggel megszerezni. Ezeket a tulajdonságokat az arra elhivatottakban neveléssel ki lehet fejleszteni,

de semmiféle képzéssel nem lehet belevetni azokba, akik munkájukat nem tekintik hivatásnak.

- 2./ Az ápolónők munkabeosztásának számos olyan hátránya van, ami főleg a család-
dos nőket, kisgyermekes anyákat érzékenyen érinti: három műszak, szolgálat
vásár- és ünnepnapokon, és az állandó
létszámhiány miatti rengeteg túlóra.
- 3./ Az ápolónők erkölcsi megbecsülése és keresete elmarad a műszaki területen
dolgozó középfoku szakembereké, ill.
a szakmunkásoké mögött. Ennek kiegyen-
lítését célozta az egészségügyi dolgo-
zók legutóbbi bérrendezése, amely az
ápolónők fizetését a szakmunkások ke-
resetéhez igyekezett közelebb hozni.

Az egészségügyben dolgozó többi középfoku képzettségű szakember közül a különböző asszisztensnők, gyógytornászok stb. akiknek a száma jóval kisebb mint az ápolónőké, szinte valamennyien érettségizettek. Ennek oka részben az, hogy munkájukhoz elengedhetetlenül szükségesek középiskolai ismeretek, másrészt viszont, ezek a munkakörök mindig közkedveltek voltak érettségizett fiatal nők körében, akik az egészségügy területén kívántak elhelyezkedni. Ennek okai: nincs meg a beteg ember körüli közvetlen ápolási teendőkből adódó fizikai és pszichés megterhelés /ágytálazás, magatehetetlen betegek

etetése, mosdatása, haldoklók ápolása/. Általában egyműszakos a munkaidő, a vásár- és ünnepnapokon legfeljebb ügyeletet kell vállalni. Kevesebb a tulóra. Végül pedig, de nem utolsó sorban, ha az anyagi nem is, de az erkölcsi megbecsülés ezeknél a munkaköröknél sokkal nagyobb, mint az ápolónőknél.

A potenciális olvasók körének összehasonlítása alapján véleményem szerint a következő okokból látogatják sokkal nagyobb arányban technikusok és szakmunkások a műszaki könyvtárakat, mint a középfoku képzettségű egészségügyi dolgozók az orvosi könyvtárakat:

Szakmai képzettség és ismeretek tekintetében sokkal közelebb áll egymáshoz a mérnök és a technikus, mint az orvos és az ápolónő. Ha megpróbálunk párhuzamot vonni, akkor a technikai munkakörnek valamennyire megfelelnék egyes asszisztensnői munkakörök. Az ápolónők akik az egészségügyi dolgozók zömét teszik ki, jelenleg a szakmunkásokkal hasonlíthatók össze.

Az ápolónői munka tekintélyes része a fent ismertetett olyan teendőkből áll, amelyek évszázadokon, sőt évezredekken át sokat nem változtak, mint ahogyan az emberi test bizonyos funkciói sem változnak. Az e téren egyszer megszerzett, főleg gyakorlati ismeretek ill. fogások további elméleti képzést nem igényelnek.

Végül, tapasztalatom szerint feltétlenül szerepet játszik az a tény, hogy az iparban dol-

gozó technikusok és szakmunkások között sokkal nagyobb a férfiak aránya. Az un. egészségügyi közép-káderek legnagyobb része nő. Márpedig ma még nem csak az egészségügyben, hanem minden más területen is az a helyzet, hogy a nők vállalára nehezedik elsősorban az un. második műszak és ezért jóval kevesebb időt tudnak a szakmai képzésnek szentelni, mint a férfiak.

Van azonban az egészségügyben egy sajátos, munkahelyi, képzési ill. továbbképzési forma, amely olyan természetes és megszokott, hogy erről általában kevés szó esik. Ezt szeretném kissé részletesebben ismertetni, mert közvetve ennek is köze van a könyvtári szolgáltatásokhoz: miután a fent ismertetett okokból az orvosi könyvtárak elsősorban az orvosok szakmai tájékoztatását szolgálják, nézzük meg a továbbiakban, hogyan hasznosítják és hogyan adják tovább az orvosok a könyvtárban szerzett információkat.

Az orvos, mint már említettem, kénytelen lépést tartani az orvostudomány haladásával és ezért nem csak hazai, hanem a külföldi irodalmat is követnie kell. Az orvostudomány nemzetközi jellege miatt orvosoknak, tapasztalataim szerinti, nagyobb mértékben kell idegen nyelvű szakirodalommal foglalkozniuk, mint például a mérnököknek. A középfoku végzettséggel rendelkező szakemberek között véleményem szerint mindkét területen jóval kevesebb az idegen nyelvet olyan fokban ismerők száma, hogy az idegen

nyelvű szakirodalmat nehézség nélkül olvasni és hasznosítani tudják.

Az orvos tehát megismer például egy új gyógyszert, annak hatásmechanizmusát, mellékhatásait stb. A gyógyszert gyakorlatilag alkalmazni kell, magyarul: be kell adni a betegnek. A gyógyszert az ápolónő adja be. Az orvosnak tehát okvetlenül tájékoztatnia kell az ápolónőt arról, hogy nagyjából mi az új gyógyszer összetétele, hogyan hat, mik a mellékhatásai stb. Vagyis saját ismeretanyagából át kell adnia annyit a mellette dolgozó ápolónőnek, amit annak tudnia kell és amennyit képzettsége alapján tudni képes. Majd közvetlenül a munkaterületen, a betegágy mellett kiértékeli az eredményt, a hatást és ismét átadja ismereteit munkatársainak. Az állandó tájékoztatásnak és ismeretszerzésnek ez a módja, vizsgálat, vizit, kezelés vagy műtét alkalmával legalább olyan, ha nem jobb hatásfoku, mintha az ápolónők vagy asszisztensek saját maguk önállóan próbálják a szakirodalomból a kellő ismereteket megszerezni.

Ennek ellenére elsősorban az ápolónők szakmai /és általános/ műveltsége általában nem kielégítő. Az ápolónők, akik többnyire családanyák, és akikre a család ellátásának, valamint a háztartásnak gondja nehezedik, ma még nem szentelhetnek annyi időt a szakmai képzésnek, illetve továbbképzésnek, amennyit szeretnének, vagy amennyi szükséges volna. Az egészségügy közismert

munkaerő-gondjai azonkívül nem is teszik lehetővé az egészségügyi pályákra legalkalmasabbaknak a kiválogatását. És, mint már említettem, éppen a legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők tekintik munkájukat átmeneti vagy kényszermegoldásnak. Ezek, ha látogatnak is könyvtárat, sokszor nem az orvosi könyvtárat látogatják, mert szakmai képzésre fordítható idejüket esetleg olyan ismeretek elsajátításának szentelik, amelyek későbbi pálya- és munkahely-változtatásukat elősegítik.

De az orvostudomány folyamatos és egyre nagyobb ütemű fejlődése megkívánja a jelenlegi helyzet megváltoztatását és fokozatos javítását. A középfoku egészségügyi szakemberek képzésének különböző olyan formáival találkozunk külföldön és itthon is, amelyek már a jövőbe mutatnak. Vannak országok, ahol már jelenleg is a nővérképzés középiskola elvégzése után főiskolai jellegű oktatási intézményben történik és 3 évig tart. A magasabb képzettséget nem igénylő teendők végzésére részben segédápolónőket alkalmaznak. A gyógyintézeti munkák egy részét igyekeznek gépesíteni, pl. igen jól megoldható a betegek felügyelete TV-készülék segítségével.

Nálunk a különböző asszisztensnők képzésének megfelelő színvonala könnyebben biztosítható, miután érettségizett fiatalok szívesen választják ezt a pályát és a fent ismertetett munkaerő-gondok ezekben a szakmákban nem annyira érezhetők.

Az ápolónők és valamennyi középfoku egészségügyi dolgozó számára előrehaladást jelentenek az újonnan létesített egészségügyi főiskolák, ahol intézetvezető nővérek, osztályvezető nővérek, egészségügyi szakiskolai oktatók és más vezető munkakört betöltő egészségügyi dolgozók tanulhatnak és magasabb szakmai képzettséget szerezhetnek. Ezek a főiskolák egyidejűleg perspektívát is jelentenek azoknak a fiataloknak, akik magasabb egészségügyi képzettséget kívánnak szerezni.

A szakemberek képzésével kapcsolatos fenti részletesebb ismertetést azért tartottam szükségesnek, mert a könyvtárnak, mint tájékoztató intézménynek az igénybevétele szorosan kapcsolódik potenciális olvasótáborának általános és szakmai műveltségéhez, illetve e műveltségek továbbfejlesztésének igényéhez.

Az egészségügyi intézményekben dolgozó gazdasági, műszaki és egyéb szakemberek a munkájuknak és képzettségüknek megfelelő közgazdasági, műszaki, és egyéb szakirodalmat elsősorban a fentiek gyűjtésével foglalkozó szakkönyvtárakban találják meg. Természetesen részben ők is igénybe veszik az orvosi könyvtárak szolgáltatásait. Ennek az igénybevételnek a mértéke sokban függ a velük szemben támasztott követelményektől, valamint szakmai képzettségük és munkájuk színvonalától.

Hozzászólás az „Összehasonlítás az orvosi- és
műszaki szakkönyvtár olvasói között” c.
cikkhez.

/Gallyas Gabriella: Az Orvosi Könyvtára
1974,14,1,55-67.

Örömmel tapasztaltam, hogy a műszaki és orvosi szakkönyvtárak összehasonlításakor a felmérés során az ápolónők is szerepelnek. Összehasonlítva bennünket az iparban dolgozó középfoku végzettségű szakemberekkel a cikk megállapítja, hogy szakirodalmi ellátottságunk elmarad a műszakiaké mögött és sokkal kevesebben látogatjuk a szakkönyvtárat, mint például a technikusok vagy a szakmunkások. Miért? A kérdéshez szeretnék mint érdekelt hozzászólni.

Az orvosi könyvtárak orvoscentrikus voltak, véleményem szerint, két oka van: az egyik, hogy az egészségügyi /gyógyító/ munkával kapcsolatos szakirodalom, még a magyarnyelvű is, orvosi ismeretekre épülő, speciális irodalom. Azonkívül, az orvosi szakirodalomnak nagy része idegennyelvű. Ennek a szakirodalomnak csak egy kis töredékét tudják igénybevenni és hasznosítani az egészségügyi középkezelők, bár az orvosi szakirodalomnak egy része magában foglalja

azokat a mindennapos rutinmunkákat, amelyeket az egészségügyi szakdolgozók munkájuk során végeznek, és amelyek együtt haladnak és változnak az orvostudomány fejlődésével. Ezeket pedig bármilyen kis számban szerepelünk az orvosi könyvtárakat igénybevevők között, folyamatosan el kell sajátítanunk és el is sajátítjuk őket. Itt szeretném megjegyezni, hogy az ápolónők és valamennyi középfoku végzettséggel rendelkező egészségügyi szakdolgozó rendszeresen résztvesz továbbképzésben.

A másik ok, hogy az egészségügyi dolgozók munkakörülményei és társadalmi megrecsülése messze elmarad a középfoku végzettséggel rendelkező műszaki dolgozóké mögött. A műszaki dolgozók a gépesítés előnyeit sokkal inkább élvezik és szakmai képzésükhöz az idő sokkal inkább biztosított, mint az egészségügyi dolgozók számára. Nálunk is volnának gépesítési lehetőségek, amelyek munkánkat megkönnyítenék, de sajnos, csak nehezen valósulnak meg. Így az egészségügyi közép-káderek, elsősorban az ápolónők legfőbb problémája ma még az állandó létszámhiány miatti túlóra akkor, amikor már majdnem mindenütt bevezetésre került a 48 óránál rövidebb munkahét, szabad szombat stb. A textiliparban például tudomásom szerint az éjszakai műszakos hét csak öt napos, vagyis szombaton éjjel nem dolgoznak az éjszakai műszakra beosztott dolgozók.

Igényeink lennének és vannak a képzés és

önképzés területén. Szemléletünk is, úgy érezzük, nem marad el a fejlődéstől és a kor követelményeitől. Bizzunk abban, hogy a fejlődés üteme a jövőben gyorsulni fog és az igények és szükségletek nem fognak olyan nagy mértékben eltérni a lehetőségektől.

De a problémák részletes felsorolása helyett inkább egy idézettel fejezem be József Attilától: "Nekem mindegy: van Isten vagy nincs, s bizonyisten hinnék benne, de még annyi szabad időm sincsen".

-.-.-.-.-.-

PÁSZTOR Imréné

Koordináljuk-e külföldi
könyvrendeléseinket?

Az Orvosi Könyvtáros 1974. 14. évf. 3. számában Jantsits Gabriella: "A külföldi könyvbemutatók tapasztalatai /1968-1972/" c. cikkével kapcsolatban a gyakorló könyvtáros tapasztalatairól szeretnék beszámolni.

A fent említett cikk - nagyon helyesen -

a könyvvásárlás darabszámának csökkenését a deviza átszámítás 100%-os emelkedésével magyarázza. Sőt megemlíti a nyugati könyvek hallatlanul nagy áremelkedését is. Ez a körülmény különösen a sorozati kötetek kiegészítésénél jelentkezik gyakran 4-5-szörös kiadói árral. Ezek a tények szinte megtorpanást jelentettek és jelennek még ma is devizás könyvrendeléseinknél. Már az is óriási eredménynek számít, hogy a folyóiratok számának jelentős csökkenése nélkül vészelhettük át a devizaemelést.

A gyakorlat ugyanis bebizonyította, hogy a szakfolyóiratok nélkülözhetetlenek, a rendszeresen tájékozódó szakember a friss információkat elsősorban azokból meríti. "A könyvek nagy része - az olvasók véleményét idézem - már a megjelenése pillanatában elavult" a tudományos eredmények gyors fejlődése miatt. Ha ehhez hozzászámítjuk azt az időt, amíg az olvasók vagy a könyvtárosok tudomást szereznek egy-egy új könyv megjelenéséről, és mire megrendelik, megérkezésekor már valóban egész sereg problémán túlhalad az idő. Ezért mondanak le sok esetben - ahol lehet - a könyvekről egy-egy új folyóirat megrendelése érdekében.

Természetesen nem arról van szó, hogy csökkent volna a könyvek jelentősége a szakemberek számára, de nincs mindenütt lehetőség a helyes egyensúly megtartására. A könyvbeszerezéseket tehát korlátozza az anyagi fedezet hiánya,

bizonyos szemléleti eltolódás is tapasztalható a folyóiratok javára, s nem utolsó sorban érezhető a könyvtárosok tájékozódásának a hiányossága is. Egyszerűbb ugyanis csak azt a könyvet megrendelni, amit az olvasók kérnek, vagy esetleg év végén a megmaradt pénzt arra költeni, ami éppen kapható a könyvesboltokban. Vagyis kevés helyen folyik tervszerű állományfejlesztés.

Itt kell megemlítenem azt a pozitív ténytet, hogy a külföldi szakkönyvválaszték lényegesen bővült könyvesboltjainkban. A duplikátumok emelkedésének éppen abban látom egyik fő okát, hogy a szakember - a könyvtárfelelős orvos, vagy a könyvtáros - abból választ, amit a könyvesboltokban talál. Nincs ideje, türelme megfigyelni a kiadói prospektusokat, folyóiratokban megjelent ismertetéset, vállalni a megrendeléssel kapcsolatos plusz adminisztrációt, és esetleg hónapokat várni, amíg a könyv megérkezik. Ezen a téren tehát az OOKDK jelentős kezdeményezése az új könyvek szak szerinti ismertetésével nem elégséges, arról nem is beszélve, hogy meg lehet későn kapjuk kézhez. Talán eredményesebb lenne kapcsolatba lépni néhány nagyobb - orvosi szakkönyvet árusító - könyvesbolttal, a választék bővítése érdekében.

A másik ok a duplikátumok kialakulásában az, hogy az orvostudományban is vannak bizonyos "divatos" témák vagy könyvek. Ezekről több szó

esik tudományos üléseken, sőt a szaksajtóban is, tehát szinte "illik" megvásárolni.

Befolyásolja még az azonos könyvbeszerzéseket az a körülmény is, hogy míg a folyóiratot szinte kivétel nélkül kölcsönzik könyvtáraink, addig a könyvek forgása még egy-egy intézményen belül is nehézkes. Részből azért, mert terjedelme miatt tovább tart az áttanulmányozása, másrészt egyes könyvek szinte munkaeszköznek számítanak, állandóan szükségesek egy-egy osztály munkájában, s vonakodnak kölcsönadni.

Itt jutottunk el ahhoz a kérdéshez, hogy koordináljunk-e, ha igen, milyen lehetőségei vannak és milyen okok gátolják. Ugyanis az előbbieken alapján meg kell állapítanunk, hogy igenis, kell koordinálnunk, ha az olvasóinkat maradéktalanul el akarjuk látni. A magam részéről nem állítanám azt, hogy a devizakeret megszűnése óta a koordinálás is megszűnt. Igaz, hogy az alközpontok addigi szerepe a könyvvásárlások ellenőrzésében megszűnt. De éppen korlátozott anyagi lehetőségeink kényszerítették bennünket az elmúlt évek alatt a célzott könyvbeszerzésre, hogy csak olyan könyveket vegyünk meg, amit nem tudunk társ-, vagy tagkönyvtárainktól kölcsönkérni. Ez a folyamat a délpesti kórházak esetében könyvtárközi kölcsönzéseinkből világosan kitűnik. Csak néhány kiragadott példa az utóbbi évek beszerzéseiből:

Peripheral vascular diseases. 4. ed. Ed: Fair-
bain, J.F. 1972.

/Főv. István Kórház belosztályai; Orsz.
Kardiológiai Intézet; Főv. István Kórház
Bőrosztálya/

BEGEMANN, H.: Klinische Hämatologie. 1970.

/IV. Belklinika; OMI Belosztály; Főv. Ist-
ván Kórház II. Belosztálya, Prosecturája,
Központi Laboratóriuma/

BELLET, S.: Clinical disorders of the heart
beat. 3. ed. 1971.

/Bajcsy Kórház; Kutvölgyi uti Kórház; Orsz.
Kardiológiai Intézet; Főv. István Kórház
I. Belosztálya/

BERG, G.: Hyperlipidämien. 1970.

/SOTE III. Sebészeti Klinika; Főv. István
Kórház II. Belosztálya; Merényi Kórház;
Főv. István Kórház I. Belosztálya/

BRÜHL, W. - KALK, H.: Leber und Gallenwegser-
krankungen. 4. Aufl. 1970.

/Főv. István Kórház Prosecturája, II. Bel-
osztálya; SOTE III. Sebészeti Klinika/

BURCKHARDT, W.: Atlas und Praktikum der Dermo-
tologie und Venerologie. 9. Aufl. 1969.

/Főv. István Kórház Bőrosztálya; László
Kórház; Kállai- Kun utcai Kórház; Főv.
István Kórház BMO; XIV. ker Szakrendelő/

FLOCKS, R.H. - CULP, D.A.: Urologische Operationslehre. 1969.

/Főv. István Kórház Urológia, Szülészeti;
XIX. ker Szakrendelő; SOTE Urológiai
Klinika/

JANOWSKI, N.A. - PARAMANANDHAN, T.L.: Ovarian tumours. 1973.

/Főv. István Kórház Nőgyógyászata; Soproni
Városi Kórház; IX. ker. Szakrendelő/

SHERLOCK, S.: Diseases of the liver and biliary system. 4. ed. 1971.

/Főv. István Kórház II. Belosztálya; GANZ
MÁVAG Üzemorvosi Rendelő; Merényi Kórház;
Főv. István Kórház Prosecturája/
stb.

Természetesen az is előfordult, hogy a ké-
rő könyvtár éppen a könyv áttanulmányozása után
rendelte meg a könyvet, mert így bizonyosodott
meg arról, hogy feltétlenül szükségük van rá.
A legtöbb esetben azonban megelégedtek a köl-
csönzéssel és a könyvet bármikor újra megkap-
hatták.

Javitani lehetne a duplikátum-ok arányán
ha érvényesülnének az OSzK Gyűjtőköri Kódexének
irányelvei. Azonban még a magam részéről sem
tudom ezeket betartani, amint azt már a terve-
zet kidolgozásakor írásban kifejtettem és javas-
latokat tettem néhány módosításra. Ezeket az
észrevételeket a Kódex szerkesztői azonban

figyelman kívül hagyták. Így például a Főv. István Kórházat az általános sebészeti és nőgyógyászati-szülészeti könyvek gyűjtésére osztották be. Mint a főváros legnagyobb sokosztályos kórháza, természetesen rendelkezünk ezekből a szakterületekből is megfelelő könyv- és folyóirat állománnyal - az igénybevételnek megfelelő arányban, de a téma irodalmának teljes gyűjtésére nincs lehetőségünk. Sokkal nagyobb számban és sullyal szerepelnek állományunkban és jelenlegi könyv- és folyóirat beszerzéseinkben olyan, több évtizedes hagyományokkal rendelkező szakterületek, mint a bőrgyógyászat, allergia, immunológia, érbetegségek stb., amelyekre a folyamatban lévő tudományos munkák és a jelenlegi betegellátásunk támaszkodnak. Meg kell említenem azt a felemás példát is, hogy a területünkön lévő Országos Kardiológiai Intézet a Gyűjtőköri Kódex szerint nem szerepel a kardiológiai tárgy irodalmat gyűjtő intézmények között. Ezeket a példákat hosszan sorolhatnám a magam kis területét elemezve.

Egy másik probléma a külföldi könyvek bejelentése illetve az a gyakorlat, hogy nem mindenütt jelentenek, vagy csak hónapokkal később. Így a könyvtáros nem támaszkodhat az Országos Gyarapodás Jegyzék-re és könyvtárközi kölcsönzés helyett gyakran megrendel olyan könyvet, amely már több példányban beszerzésre került. A bejelentésekkel, ahol függetlenített könyvtáros

dolgozik, általában nincs probléma. Ismerek azonban olyan intézményt, amely azért nem tesz eleget bejelentési kötelezettségének, mert nem akarja kölcsönadni könyveit. Ezt a szemléletet törvényellenesnek, olyan önkényes eljárásnak tartom, amely a szocialista tulajdont magántulajdonként kezeli és szakmai szempontból még erkölcstelen is.

Véleményem szerint ezt a kérdést rendeletileg sokkal szigorubban kellene meghatározni éppen a szűkreszabott anyagi kereteink jobb kihasználása érdekében. A könyvek nyilvántartását - függetlenített könyvtárossal nem rendelkező egészségügyi intézmények gazdasági szakemberei - szabályosan tudják vezetni, mert anyagi felelősséggel tartoznak. Miért ne lehetne a bejelentést is előírni számukra?

Összegezésként megállapíthatjuk, hogy az orvosi könyvtárak állománya - annak ellenére, hogy a könyvbeszerzésre fordított összegek megduplázódtak az elmúlt 5 évben, egyes helyeken például nálunk megháromszorozódtak - a könyvvásárlás darabszáma és félesége tekintetében elmaradt. Bár adminisztratív eszközeink nincsenek a megrendelések vagy vásárlások befolyásolására, sőt nem is lenne helyes sok esetben az egyes intézmények - nyilván indokolt - igényeit felülbírálni, de szakkönyvtárosaink közreműködésével némi javulást el lehetne érni. Gondolok itt arra, hogy a könyvesboltoknak azonnal jelez-

zék az új könyvek iránti érdeklődést, hogy azokat időben és kellő példányban hozassák be az országba; a központi könyvtárak és alközpontok vezetői fokozott mértékben ellenőrizték és szorgalmazzák a bejelentések gyors lebonyolítását; főleg fejlesszék tovább könyvtárközi kölcsönzéssel az intézeti vagy tagkönyvtári könyvellátást; tanácsaikkal segítsék változatos könyvbeszerzéseiket.

---.---.---.---

BUGYI Balázs

Ratkóczy Nándor: A "Magyar Röntgenológia"
első 17 évének: /1896-1912/ bibliográfiája.
Budapest, 1974. Datorg. 159 p.

Ratkóczy Nándor, a Budapesti Orvostudományi Egyetem Röntgenklinikájának nyugalmazott igazgatója a magyar röntgenológia történetírásának egyik alapvető feladatát végezte el értékes munkájával, amikor hangyaszigorral és dicséretes potossággal feldolgozta szaktudományának, a röntgenológiának 1896-1912 közötti magyar szakirodalmát.

Ratkóczy Nándor 1942-1962 között a Budapesti Orvostudományi Egyetem Röntgenklinikájának volt igazgató tanára. Vele indult meg országunk-

ban az orvosi röntgenológia kötelező oktatása és e tárgyból a kötelező vizsgatétel. Ő írta meg az első magyarnyelvű röntgentankönyvet, amely a medikusok részére valóban a röntgenológia kalauzaként szolgált. A röntgenológia neves tudományos művelője.

Igy különösen értékes az, hogy a magyar röntgenológia első 17 évének irodalmát értékelve, annotálva ismerteti. Az évenkénti bontás, az egyes közlemények kivonatolása és értékelése életközelsébe hozza a mult nagynevű vagy éppen elfelejtett röntgenorvosainak tudományos, gyakorlati és nem utolsósorban harcos társadalmi tevékenységét. Munkájában egyes röntgenológusok személyére, így Huber Adolfra külön is felhívja a figyelmet, figyelmeztetve feledésbe menő nagy értékeinkre. Ratkóczy professzor kis könyve a magyar röntgenológusok igazi pantheonja: felidézi a mult nagyjainak dicséretes, iránymutató tevékenységét, emlékeztet a hasznos viták szükségességére, értékeli a betegek hasznára, a tudomány érdekében végzett önfeláldozó tevékenységet.

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ

sorozatosan megjelentette az 1945-1960 közötti időszak orvosi szakmáinak bibliográfiáit, amelyet ma is eredményesen használunk. Ezen bibliográfiák valósággal ösztönöznek az előző korszakok megfelelő szakmai, annotált bibliográfiáinak megteremtésére, amelyek között szinte elsőként tisztelhetjük Ratkóczy professzornak valóban hasznos, érdekes és nagyon pontos bibliográfiáját.

K ö z l e m é n y e k - H í r e k

Az orvosi könyvtárak 2. versenye

Az 1971/73. évi verseny tapasztalatai azt mutatták, hogy az ilyen megmozdulások a fejlődést előmozdítják, a könyvtárosokat és a könyvtárak fenntartóit ösztönzik. A versenyt érdemes újra megindítani, az eredeti cél is ez volt, ezért kaptak a győztesek "vándor"-serleget.

A tapasztalatok azt is mutatták, hogy a feladatok között voltak olyanok, amelyek csak formálisan is teljesíthetők voltak /pontot lehetett például szerezni a könyvtár híreit és új könyveket propagáló tábláért és volt rá eset, hogy csak a zsüri érkezése előtti napon tették ki/. Voltak olyan feladatok, amelyek egyáltalán nem vagy csak részben függtek a könyvtárosoktól /pontot lehetett szerezni meglévő sokszorosító-gyorsmásoló berendezésért, többek szerint aránytalanul sok pontot/; nem kapott elég hangsúlyt a minőség.

Az új versenynél ezeket a hibákat el kell kerülni.

Az új verseny nem tartalmazhatja ugyan-
azokat a pontokat, mint az előző, mert ezzel
azok, akik még nem versenyeztek, hátrányba ke-
rülnek a többiekkel szemben, nem is beszélve
a győztesekről. A versenynek olyannak kell
lennie, hogy minden résztvevőjének erőpróbát
jelentsen.

Az új verseny súlypontja továbbra is
a tájékoztatás fejlesztése, továbbfejlesztése.
De hangsúlyt kell adni a könyvtári feladatok-
nak is /forgalom, könyvtárközi kölcsönzés stb./.

A versenyt újra három kategóriában hír-
detjük meg: alközpontok, tagkönyvtárak és or-
szágos intézetek.

A fenntartó intézmény és a könyvtárak
versenyét külön választjuk. Előfordulhat, hogy
nem ugyanaz az intézmény nyeri a vándorserle-
get, amelyiknek a könyvtárosa győz. Ezt azért
tartottuk szükségesnek, hogy a könyvtáros ne
kerüljön hátrányos helyzetbe olyan körülmények
miatt, amelyekről "nem tehet".

Versenyezhetsz alközpont alközponttal,
tagkönyvtár tagkönyvtárral, országos intézet
könyvtára országos intézet könyvtárával. A
verseny nem terjed ki az egyetemek központi
könyvtárait, a klinikák és elméleti intéze-
tek könyvtárai azonban tagkönyvtári minőségben
részt vehetnek a versenyben.

A verseny időtartama 2 év. Kezdeté: 1975. szeptember 1., befejezése: 1977. szeptember 1.

A verseny győzteseit az OOKDK díjazza:

A díjak: mind a 3 kategóriában /1. alközpontok, 2. tagkönyvtárak, 3. országos intézetek könyvtárai/ 3-3 díj, a fenntartó intézmények részére ugyancsak mind a három kategóriában 1-1-vándorserleg.

A vándorserleget a fenntartó intézmény a könyvtárostól függetlenül nyeri el.

A díjakat a győztes intézmény könyvtárosa/1/ kapja/k/.

Egyenlő pontszám esetén a díjak megoszthatók.

A versenyidőszak letelte után megfelelő szakemberekből összeállított 3 tagú bírálóbizottság a helyszínen értékeli és pontozza a versenyző könyvtárak eredményeit.

A verseny zsűrije úgy is határozhat, hogy egyes díjakat - nem megfelelő színvonal esetén - nem ad ki.

Versenyt csak megfelelő számú benevező esetén indítunk, éspedig a kórházi alközpontok és a tagkönyvtárak kategóriájában 10-10 nevező, országos intézetek kategóriájában 5 nevező esetén.

I.

Az alközpontok

A verseny célja, hogy az alközpontok a leendő nemzeti orvostudományi tájékoztatási alrendszer aktív decentrumaivá váljanak.

Benevezési feltételek

1. A könyvtári alapmunkák rendben vannak és napra kész:
 - a. a szabvány szerinti könyv- és folyóirat-leltár
 - b. az előírásoknak megfelelő, a teljes állományt feltáró szerzői betűrendes katalógus
 - c. az utolsó 10 évben megjelent könyvek szakrendi vagy tárgyszavas katalógusa megfelel az előírásoknak
 - d. folyóirat érkeztetési nyilvántartás
 - e. áttekinthető kölcsönzési /könyvtárközi is/ nyilvántartás
 - f. a munkanapló
 - g. jegyzék a hálózat szolgáltatásairól és kiadványairól.

2. Tárgyi feltételek:

- a. az állomány kizárólag a könyvtár célját szolgáló helyiségekben van elhelyezve
- b. megfelelő raktározási viszonyok /nincs "ömlesztett" anyag, minden dokumentum hozzáférhető, raktári helye nyilvántartott/
- c. katalógusszekrény /vagy elegendő mennyiségű katalógusdoboz/
- d. folyóíráttároló a kurrens folyóiratok számára.

3. Működési feltételek:

- a. az alközpont a hozzátartozó tagkönyvtárakat szervezi, évente legalább egyszer meglátogatja
- b. az alközpont az AKT-t évente legalább egyszer összehívja, programját előkészíti, az ülés lefolyását jegyzőkönyvben rögzíti
- c. a könyvtárosok közül legalább egy a versenydőszak alatt jelentkezik az OOKDK tájékoztatás-gépesítési tanfolyamra.

A fentiek a verseny alapfeltételét jelentik, ezek nélkül versenyezni nem lehet.

A verseny

A fenntartó intézmény pontszámai:

- 3 pont a könyvtár állománygyarapítása részére az intézmény költségvetésében megfelelő összeg áll rendelkezésre, és pedig orvosonként 2 külföldi folyóíratra és orvosonként évi 1 külföldi könyvre elegendő összeg. A pontszámok szét is választhatók. Ebben az esetben a folyóírat beszerzés 2 pontot, a könyvbeszerzés 1 pontot ér
- 2 pont csak a könyvtár által használt írógép
- 3 pont mikrofilm leolvasó
- 5 pont folyamatosan üzemeltetett gyorsmásoló
- 3-5 pont tájékoztatási kézikönyvtár
/a 3-5 pont a teljességet minősíti/
- 2 pont a referálóülések anyagát a tudományos bizottság megbízottja vagy az orvostanácsadó leadja a könyvtárnak feltárás céljaira
- 3 pont a helyi kórház orvosainak legalább 50%-a évente legalább 5-ször igénybe veszi a könyvtárat /helyben olvasás, kölcsönzés stb./
- 3 pont a tudományos bizottság /és/vagy az orvostanácsadó/ együttműködik a könyvtárral a könyvtár éves tervének kidolgozásában

- 3 pont fordítószolgálat /szakirodalmi tolmácsolás/ bevezetése fordító alkalmazásával

A könyvtáros/ok/ pontszámai

A/ a könyvtári szolgáltatások területén:

- 3 pont Elemzés az állomány utolsó 3 évének forgalmáról. Állománygyarapítási tervzet készítése az elemzés alapján
- 3 pont A kurrens külföldi folyóiratok 40%-át körözik a fenntartó intézményben /kivéve a referáló folyóiratokat és indexeket/
- 5 pont " " 60% "
- 7 pont " " 80% vagy több
- 10 pont A külföldi kurrens folyóiratoknak legalább a felét körözik a hálózati könyvtárak legalább 60%-ában vagy az alközpont hatásterületén /megye vagy fővárosi terület/ működő orvosok legalább 25%-a között /kivéve a fenntartó intézet orvosait/
- 5 pont Minden könyvtárközi kölcsönzési kérelmet teljesítenek /eredetiben vagy másolatban vagy a kérés továbbításával és a kérő könyvtárnak adott válasszal/

- 2 pont Teljesített könyvtárközi kölcsönzés
/adott évi 100 egység/
- 3 pont Teljesített könyvtárközi kölcsönzés
/adott évi 200 egység/
- 4 pont Teljesített könyvtárközi kölcsönzés
/adott évi 300 egység/
- 5 pont Teljesített könyvtárközi kölcsönzés
/adott évi 400 egység/
- 6 pont Teljesített könyvtárközi kölcsönzés
/adott évi 500 vagy több egység/

B/ A hálózati munka területén:

- 3 pont A hozzá tartozó tagkönyvtárak mindegyikében rendben van és napra kész a könyv- és folyóirat leltár
- 1-1 pont A tagkönyvtárakban naprakész és minőségileg kifogástalan a betűrendes katalógus
- 2-2 pont A tagkönyvtárakban naprakész és minőségileg kifogástalan a szakrendi vagy tárgyszavas katalógus

C/ A tájékoztatásban:

- 3-6 pont Irodalomkutatás - ha kellőképpen dokumentált és legalább 30 kutatás évente /a 3-6 pont a minőséget pontozza. Szempontok: relevancia, felhasznált források, bibliográfiai pontosság/

- 4-7 pont Témafigyelés - ha kellőképpen dokumentált és a figyelt témák száma egy évben eléri a 15-öt /a 4-7 pont a minőséget pontozza. Szempontok, mint az irodalomkutatásnál/
- 5-8 pont Témafigyelés: évi 15 nem az eredeti forrás szolgáltatásával, hanem listán vagy cédula /karton/ szolgáltatás formájában /az 5-8 pont a minőséget pontozza. L. mint fent./
- 6-9 pont Témafigyelés: évi 15 /írásbeli, szóbeli, vagy AKT útján történő/ előzetes igénykutatás alapján a hálózati könyvtárak vagy olvasók számára.

II.

Tagkönyvtárak

A verseny célja olyan könyvtárak kifejlesztése, amelyek a fenntartó intézmény napi szükségleteit saját könyvtárukból ellátják, de részt vesznek az alközpontjuk vonzáskörébe tartozó hálózati munkában is /könyvtárközi kölcsönzés, a források körözése, az AKT munkája/.

Benevezési feltételek

1. A könyvtári alapmunkák /mint az alközpontok
a, b, d, e, f. pontjai/
2. Tárgyi feltételek /mint az alközpontok
a, b, c, d pontjai/

A fentiek a verseny alapfeltételét jelentik,
ezek nélkül versenyezni nem lehet.

A verseny

A fenntartó intézmény pontszámai

ugyanazok mint az alközpontoknál azzal a változtatással, hogy az állománygyarapítás számára biztosítanak orvosonként 1 külföldi folyóírratra és 0,5 kötet külföldi könyvre elegendő összeget.

A könyvtáros /könyvtárkezelő/ pontszámai

A és C részekben ugyanaz, mint az alközpontoknál.

III.

Országos intézetek

A verseny célja a könyvtárak fejlesztése abból a szempontból, hogy megfeleljenek a fenntartó intézmény által képviselt speciális, országos feladatoknak tájékoztatási szempontból /szakterület ellátása információval/, különös tekintettel kutatási témák szakirodalmi alátámasztására.

Benevezési feltételek

1. Könyvtári alapmunkák /mint az alközpontoknál/
2. Tárgyi feltételek: /mint az alközpontoknál/ a gyűjtőkörüknek megfelelő magyar tudományos és szakkönyveket teljességre törekvően és 10 évre visszamenően gyűjti
3. Működési feltételek
 - a/ A könyvtár birtokában van az intézet évi kutatási terve /kivéve a titkos kutatásokat/, évi beszerzési és működési tervét ennek alapján állítja össze, ezt megvitatja és jóváhagyja a tudományos tanács vagy az intézet igazgatója.
 - b/ A könyvtárosok közül legalább egy elvégzi a versenyidőszakban az OOKDK által rendezett tájékoztatás-gépesítési tanfolyamot.

A verseny

A fenntartó intézet pontszámai ugyanazok, mint az alközpontoknál.

- 5 pont Az intézet vezetősége együttműködik a könyvtárossal a felügyeletéhez tartozó szakhálózat szakirodalmi ellátásának kidolgozásában
- 3 pont Az intézet kutatási témáinak folyamatos, naprakész bejelentése az OOKDK Kutatásnyilvántartásának.

A könyvtáros(ok) pontszámai

A/ és C/ mint az alközpontoknál

- 6-9 pont Részvétel a tájékoztatás gépesítésében /gépi program kidolgozása, a szakirodalom feldolgozása gépi feldolgozásra alkalmas módon. A kutatóintézet aktuális témáinak megfelelő folyóiratok feldolgozása mélyindexeléssel./

A versenybe 1975. szeptember 1-ig lehet benevezni. A benevezési feltételek meglétét a területileg illetékes instruktor 1975. december 31-ig bírálja el. 1976. januárjában közöljük, melyek azok a könyvtárak, melyeknek a benevezését elfogadtuk.

Azoknak a könyvtáraknak a nevét, amelyek a verseny folyamán helyezést nem érnek el, nem hozzuk nyilvánosságra.

Az OOKDK Hálózati
és
Módszertani Osztálya

Budapest, 1975. április hó

Képesítő vizsgák voltak az OOKDK-ban

Könyvtárosképző szaktanfolyamunk levelező tagozatán - két és fél évi tanulás után - 1975. március 10-től 13-ig, 30 hallgató képesítő-vizsgát tett. Ez a csoport a 12. volt, amelyik elvégezte az OOKDK Könyvtárosképző Szaktanfolyamát.

/Jelenleg a 13. csoportunk a 2. félévet végzi/. A vizsgák eredménye átlagosan 3,8.

A végzettek közül három hallgató lett kitűnő, heten lettek jelesek, tizenöten jók és ketten közepesek. Egy-egy tantárgyból három hallgató elégtelenül vizsgázott.

Hallottunk néhány kiemelkedően jó és szép feleletet, ezek többségét a szakirodalmi tájékoztatás tantárgyából nyújtottak a vizsgázók.

Érdekes, hogy a három elégtelen vizsga közül kettő szintén ebből a tantárgyból született. Szép és nehéz tananyag.

Az egyes tantárgyak átlaga a következőképpen alakult:

Marxizmus-leninizmus	3,5
Könyvtártan	4,1
Szakirodalmi tájékoztatás	4,0
Szakedolgozat	3,9

A pótvizsgákat április 23-án tartottuk.

Az okleveleket május 12-én adtuk át végzett hallgatóinknak, sok sikert kívánva nekik szép és hasznos munkájukhoz.

Samuel Domby, Chief Medical Officer of
Borsod County, Author of the First Modern
Midwife's Book

After qualifying as M.D. at Utrecht, Samuel Domby took up medical practice in Borsod County around the 50ies of the 18th century. He did much to improve public health conditions of the county. His reputation relies on a book written for midwives. Domby had visited the villages of the county to find out how much the midwives knew about their profession. Results were appalling. Thus he decided to write a book that will meet the intellectual level of midwives. The most important problems are dealt with in form of question and answer. The work became a success and was used for a long time as example. Its most important parts: Duties of midwives during pregnancy, during labor under normal conditions, in presence of complications, and in pathological instances. The book published 1772 presents fuller particulars than those appearing at later dates, including the 20th century.

Yvette NAGY C. - Judit SZERWALD J.

Dialogue with the Computer
/Medline Program/

The paper informs on Medlars on-line system comprising about 250 research centers in

the USA and several Centers in Europe - UK, France, FRG, Sweden, and WHO. Latter became member in 1974. Index Medicus and the mechanical processing of bibliographies are highly appreciated.

The on-line system was introduced in 1971/72 to cope with arrears and increasing demand. Information is based on 1200 journals representing 55 per cent of journals processed in Index Medicus. Operation: Teletype connection with one of the centers. Retrieval is based on MeSH headings. The computer retrieves about 9000 main headings and their combinations. A bibliography is issued containing the author, title, and bibliographic data.

Maria SZEPESI BENDA

Integrated Centers of Medical Information

Part 1.

National and International Centers

Information Service in Some Highly Developed Countries

Medical information service headed by the National Library of Medicine /NLM/ in the USA is of highest efficiency. It comprises several information systems. MEDLARS started 1964. Data covering 1972: Number of entry records 233.000, literature search for the USA 13.000, for foreign countries 12.000. 3 million data have been recorded since the beginning. A yearly increase of 230.000 data based on 2300 journals has to be reckoned with. By the end of the 60ies MEDLARS-2

the automated long-range communication system has been developed. MEDLINE, set up in 1971 permits on-line communication with the computer. TOXICON service has been introduced by the NLM to meet scientists' demand on environmental protection. CATLINE produces NLM's catalogue by mechanical processing, while SERLINE records titles of 5000 biological and medical journals.

The most important medical information basis of the UK is the Library of the Royal Society of Medicine. It relies on 2300 current journals. The other Library that disseminates information is the National Medical Research Center. Although the library holdings amount to only 30.000 book volumes and 500 current journals it cooperates with the Management Information System performing mechanical retrieval. Despite the fact that volume of information is not as large as it would be in case of full automation information activities in the UK are characterized by the high intellectual level.

In the GFR medical information is supplied by the Medical University Library of Köln /See Orvosi Könyvtáros 1973, 13, 2, 119-133./

In France IMA /Information Medicale Automatisée/ has been set up 1968 by INSERM. Its aim is to supply bibliographic and factographic information to all medical and biological research centers of the country. The bibliographic information service operates already. Information is supplied by telephone, telex and in written form

/about 1200 request/year/. Realization of a data bank is planned. For the time being two domains have been elaborated: enzymology and toxicology. Despite the high professional efficiency of information the number and range of data disseminated do not meet criteria of a real country-wide service. Automated, voluminous information supply is performed by the MEDLARS subcenter of Paris.

Gabriella JANTSITS

First "Itinerary" Meeting of the Medical
Council of Subcenter Libraries

At the time the medical library network has been organized the Ministry of Health issued directives concerning the institution of a medical adviser system of subcenter libraries. Responsibilities of the medical advisers: Discussion of work plan, of achievement, administrative and economic problems of the subcenter unit, as well as the coordination of acquisitions. The president of the Council is the director of the county hospital, its members are the medical advisers and the librarians of the branch libraries.

A decision was past at the meeting in Bács-Kiskun County that from 1975 on meetings should be organized at alternate county subcenters. Thus librarians and medical advisers will get acquainted with the work of other libraries and interest towards the local library will be raised.

International Cooperation of Medical
Information

Two angles of international cooperation have been studied in the GDR. 1. Relevance of international results to domestic information; 2. Possibilities and realization of a cooperation with the medical information systems of the socialist countries.

The first part has been achieved by the dissemination of various services. E.g. the abstracting journal "Die Medizin der Sowjetunion und der Volksdemokratien im Referat" of the IWIM /Institut für Wissenschaftsinformation in der Medizin, Berlin/ contains a reading list, the "Bibliographie deutscher Übersetzungen aus den Sprachen der Völker der Sowjetunion und der Länder der Volksdemokratien".

On request of IWIM information retrieval is achieved by international cooperation. It is supplied by the information centers of Moscow, Warszawa, and Prague.

A common, uniform medical information system represents a primary requirement of the second part. The thesaurus compiled by the Center of Moscow has been controlled and completed by the members of IWIM. The elaboration of a common medical information system of COMECON, the ESNMI /uniform medical information system/ is performed by 4 committees. 1. The linguistic committee,

responsible of the thesaurus, 2. The technical and mathematic committee, 3. The information committee, that performs preparatory operations /standardization of bibliographic entries, abstracting, indexing/, and 4. Planning and administration committee. The GDR is active in all committees.

Each of the participating countries will record a certain part of world literature. Realization of a data-bank is planned.

Information services: 1. Information retrieval and data research. 2. Selective dissemination of informations. 3. Secondary publications and library services.

Anna SZÖNYI

Who Are the Users of Technical and Medical Library Services

The technical libraries are being used by technicians, whereas nurses neglect medical libraries. The reason for the difference: 1. Numerous nurses had no secondary schooling as compared to technicians attending secondary education. 2. The low number of nurses - they are overloaded with work, are on duty for two shifts, thus no time is left for reading. 3. Nursing is a female profession, accordingly housework has to be done. 4. Nurses receive less moral recognition than technicians do. 5. Wages are still low and do not stimulate professional self-education.

Mrs. M. KOCSIS

Comments on the Paper "Comparative Study
of the Reading Clientel at the Medical
and Technical Libraries /Orv.Könyvtáros,
Vol.14.No.1.pp.55-67,1974./

Attitude in medical libraries is highly doctor-concentric. Reasons: The nurses do not know any foreign languages and the Hungarian literature for nurses relies on medical knowledge. An additional cause: work conditions and social recognition of health service employees lags far behind that of technicians. Accordingly, self-education should be encouraged and intellectual level raised by means of postgraduate training.

Ilona PÁSZTOR

Coordination of Acquisitions of Foreign
Books

Despite the increase of the sum assigned for the acquisition of foreign books the holdings of the Hungarian medical libraries show a numerical regress in respect of purchases. The enlargement of choice and interchange of existing books has to be improved. Entering new books in the Union Catalogue and interlibrary loans should be accelerated. Within a subcenter unit acquisition of new foreign books has to be coordinated. Latter should not be applied however to handbooks used as reference material.

Агнеш ДЬЯРФАШ:

Шамуел Домби, главный врач комитата Боршод,
автор первой современной венгерской книги
для акушерок

Шамуел Домби работал в комитате Боршод в середине 18. века после окончания университета в Утрехте. Ему выпала большая роль в улучшении санитарной помощи в комитате Боршод. Наиболее полезной оказалась его книга, предназначенная для акушерок. Перед написанием этой книги он объезжал на лошадях села чтобы лично видел, каким навыком обладают акушерки по своему мастерству. Выводы были весьма отрицательными. Поэтому он написал свою книгу для акушерок, соответственно их умственному уровню: в виде вопросов-ответов дал обзор о важнейших проблемах. Эта работа вышла настолько удачно, что длительное время служила примером. Основные разделы: задачи акушерок во время беременности; подготовка к ведению родов; ведение нормальных, трудных и осложненных родов. Эта изданная в 1772 году книга охватывает проблемы гораздо более подробно чем опубликованные впоследствии в частности в 20. веке учебники для акушерок. Это объясняется тем, что в 18. веке врачей было мало и акушерки были вынуждены оказать помощь даже в более сложных случаях.

— . —

Иветт НАДЬ Г. - Юдит СЕВАЛЬД И.:

Диалог с ЭВМ

/Medline на службе медицинской науки/

В США ок. 250 научно-исследовательских институтов было привлечено в систему Medlars on-Line, кроме того много центров функционируют и в странах европейского континента: в Англии, Франции, ФРГ, Швеции. В 1974 году Женевский центр ВОЗ-а также стал членом этой сети.

Index Medicus и тематические списки, составленные при помощи ЭВМ по индивидуальным просьбам общеизвестны и заслуживали признание во всем мире. В 1970 году National Library of Medicine составил 24.000 тематических списков. По поводу увеличения потребностей и отставания был внедрен "on-line" - диалог человека и ЭВМ: в 1971-72 гг. была создана первая в мире публичная научно-информационная "on-line" служба. Библиографическая база последней: 1200 журналов, т.е. 55% полного печатного материала Index Medicus. Механизм действия: взаимосвязь с одним из центров по телефону и по консольно-печатной машине. Переработка статей проводится при помощи предметных слов. В настоящее время ЭВМ распознавает около 9000 предметных слов и их комбинации. Результатом поисков является библиографический указатель, содержащий название автора, заглавие статьи и библиографические данные. По желанию можно написать и предметные слова.

Мария СЕПЕШИ БЕНДА:

Интегрированные организации медицинской информации

I. часть

Национальные и мировые организации.

Состояние информации в некоторых развитых западных странах

Наиболее развитой и современной является медицинская информационная служба США, во главе с National Library of Medicine, в рамках которой функционируют разнообразные информационные системы. В 1964 году была внедрена система Medlars. Несколько данных о работе последней: в 1972 году было переработано 233.000 статей для указателей, составлено 13.000 тематических списков по отечественным и 12.000 по зарубежным потребностям. Со времени функционирования системы регистрировали более 3 миллиона данных, кроме того разрабатывали библиографические данные прибл. 230.000 статей в году из 2300 журналов. В конце 1960-ых годов была создана система Medlars-2, автоматизированная связь дальнего действия, затем в 1971 году - Medline, обеспечивающая связь человека с ЭВМ.

NLM внедряла службу Toxicon для специалистов по гигиене внешней среды. Catline составляет автоматизированным путем каталог библиотеки, а Serline - каталог заглавий 5000 биологических и медицинских журналов. Информации быстрее всего доводятся до потребителей

в США. В Велико-Британии дело медицинской информации входит в задачу не государственных органов, а прежде всего библиотек. Важнейшую роль играет Библиотека Королевского Медицинского Общества, которая получает 2300 текущих журналов. Подобно большую роль играет Национальный Научно-исследовательский Институт медицины. Библиотека небольшая, всего имеет 30.000 томов книг и 500 текущих журналов, однако поддерживает связь с Management Information System, предназначенным для автоматизированного ретроспективного поиска по различным тематикам. Медицинская информационная служба Велико-Британии характеризуется широкой организацией интеллектуально разработанных служб для переработки небольшого объема данных, а на высоком уровне.

Медицинская информация в ФРГ осуществляется DIMDI и Медицинской Библиотекой Кёльнского Университета /см. сообщение, опубликованное в Orvosi Könyvtáros, 1973, 13.т., 2.номер, 119-133 стр./.

Во Франции INSERM /национальный институт медицины и здравоохранения/ в 1968 году создал систему IMA /Information Médicale Automatisée /. Документационная система была разработана методами организации производства. Они желают использовать IMA для снабжения медицинских и биологических исследований Франции в целом документационными материалами, не только спецлитературной информацией, а также и

фактографическими данными. Библиографическая информационная служба уже начала функционировать. Они дают информацию по телефону, письменно, по телексу /ежегодно приibl. по 1200 просьбам/. Система банка данных означает Судущее института. До настоящего времени разработана для двух специальностей: энзимологии и токсикологии. Обе службы функционируют на высоком уровне, однако количество и область распространения данных не придают общегосударственное значение службе. Действительно автоматизированную систематизированную службу широкого объема обеспечивает Парижский подцентр Medlars.

—•—

Габриелла ЯНЧИЧ:

Первое "выездное" заседание Совета
при библиотеках подцентра

При организации сети медицинских библиотек в Венгрии на основании указания Минздрава был создан Совет сетевых библиотек в качестве консультантного органа, для оказания помощи в работе сетевых библиотек. В задачи Совета входит обсуждение рабочей программы, отчета, деятельности подцентра, организационных и материальных проблем сетевой единицы, а также координирование заказов книг и журналов. Председателем Совета является директор больницы комитата, членами являются врачи-консультанты и библиотекари медицинских библиотек.

В комитате Бач-Кишкун решили устроить эти заседания начиная от 1975 г. в различных комитатских медицинских библиотеках. При этом преследуют цель ознакомления комитатских библиотечарей и врачей-консультантов с деятельностью других библиотек, а в местном учреждении обратить внимание на библиотеку.

-.-

Karl-Heinz RECK - Paul WEISS:

Международное взаимодействие в области
медицинской информации

В ГДР изучали возможности международного взаимодействия в двух направлениях, а именно: 1. возможности использования международных достижений в отечественной информации, 2. возможности и необходимость сотрудничества с медицинскими информативными системами социалистических стран.

Первую задачу выполнил IWIM /Institut für Wissenschaftsinformation in der Medizin/ распространением различных видов обслуживания. Так, например, был издан реферативный журнал "Die Medizin der Sowjetunion und der Volksdemokratien im Referat", вместе с рекомендательным указателем: "Bibliographie deutscher Übersetzungen aus der Sprachen der Völker der Sowjetunion und der Länder der Volksdemokratien".

Составление реферсных библиотрафий осуществляется по международному сотрудничеству.

По просьбе IWM московские, варшавские и пражские медицинские информационные центры составляют тематические списки.

Вторую задачу можно выполнить прежде всего созданием общей единой организации медицинской информации. Они активно участвуют в организации. Впервые сотрудники IWM принимали участие в оценке, дополнении, усовершенствовании медицинских тезаурусов, приготовленных московским центром. 4 комиссии работают над созданием ЕСНИИ — единой системы научно-медицинской информации для стран СЭВ-а: уже упомянутая лингвистическая комиссия, составляющая тезаурусы, технико-математическая комиссия, информационная комиссия, занимающаяся подготовительной работой для ввода /разработка стандартов для библиографического описания рефератов, составлений указателей, и т.п./ и комиссия, занимающаяся проблемами организации. ГДР активно участвует в работе каждой комиссии.

Все участвующие страны регистрируют, оценивают и перерабатывают заранее определенный раздел мировой литературы. Наряду с хранением документов в совокупности предусмотрено создание и хранителя данных /банк данных/. Посредством обмена носителями данных и применения современных средств связи открывается возможность перед заинтересованными информационными центрами и пользователями для оперативной доступности хранителей данных.

Способы снабжения информацией: 1. ретроспективный поиск документов и данных, 2. избирательное распространение информацией, 3. вторичные издания и обслуживания.

— . —

Анна СЁНЫ:

Кто пользуется обслуживаниями
медицинских библиотек?

Нередко говорится о том, что техники чаще пользуются обслуживаниями технических библиотек чем медсестры обслуживаниями медицинских библиотек. Автор данной статьи приписывает явление следующим факторам: 1. часть медсестер не имеет квалификации среднего кадра, а техники обладают такой квалификацией; 2. медсестер мало, поэтому они перегружены работой, часто должны работать даже не в одних сменах, поэтому нет времени для чтения, 3. медсестры являются женщинами, интенсивно занятые проблемами семьи, 4. моральное уважение медсестер далеко уступает техникам, 5. материальное уважение всё ещё не удовлетворительно, почти совсем не побуждаются для самообразования по специальности.

— . —

М. КСЧИШ:

Выступление к статье "Сопоставление
читателей технической и медицинской
библиотек"

/ Orvosi Könyvtáros, 1974, 14.т., 1.ном. 55-67 с/
Медицинские библиотеки сосредоточивают

внимание на врачей. Это объясняется тем, что медсестры не читают на иностранных языках, а венгерская спецлитература для медсестер базируется на медицинских знаниях. Другой фактор: условия работы и общественное уважение медицинских работников далеко уступает средним техническим кадрам, работающим на хорошо оснащенных местах. В отношении самообразования медсестер еще много нерешенных проблем. Было бы необходимым достижение уровня, отмечаемого уже в организованном усовершенствовании медсестер.

— . —

Илона ПАСТОР:

Существует ли координирование заказов иностранных книг?

Книжный фонд венгерских медицинских библиотек — несмотря на увеличение в два раза суммы для заказа книг в последние 5 лет, в некоторых местах даже в три раза — в отношении штучной покупки показывает регрессию. В области обогащения ассортимента и обмена книгами можно было бы достигать улучшения. Подцентрам нужно было бы достигать ускоренного извещения центрального каталога библиотеками о новых комплектованиях, кроме того ускорения межбиблиотечного абонемента. На территории отдельных подцентров необходимо координировать поступление новых иностранных книг, за исключением справочников, использованных в качестве средств труда.

— . —

